

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

Programy a efektivita aktivizace rodin na Svitavsku

Bakalářská práce

Autor: Denisa Severová, DiS.
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: doc. PhDr. Václav Bělík, Ph.D.
Oponent: Mgr. Martin Knytl, MCS

Zadání bakalářské práce

Autor: Denisa Severová, DiS.

Studium: P18K0192

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální patologie a prevence

Název bakalářské práce: **Programy a efektivita aktivizace rodin na Svitavsku**

Název bakalářské práce AJ: Programs and efficiency of families in Svitavy region

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce seznamuje s aktuální problematikou, která se vyskytuje u ohrožených rodin s dětmi a s aktivizačním programem. Práce řeší program aktivizace rodin na Svitavsku, který realizuje nezisková organizace Bonanza Vendolí, z. ú. Teoretická část je zaměřena na popis významu rodiny, jejích možných patologických jevů, preventivních programů a aktivizačních programů. Práce dále popisuje terminologii rozvíjených sociálních dovedností, charakterizuje organizaci a její služby a metody práce. Cílem výzkumu je zjistit pomocí dotazníku a techniky škálování efektivitu práce zvoleného programu z pohledu samotných účastníků a lektorů programů.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly systematické sociologie. Vyd. 2., přeprac. a dopl., V Grada Publishing 1. Praha: Grada, 2008. 239 s. Sociologie. ISBN 978-80-247-2594-9.*

MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina: mýty a skutečnosti. 1. vyd. Brno: Blok, 1990. 184 s. Moderní rodina. ISBN 80-7029-018-8.*

PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 203 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3470-5.*

BĚLÍK, Václav a kol. *Slovník sociální patologie. Vydání 1. Praha: Grada, 2017. 120 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-271-0599-1.*

Garantující pracoviště: Ústav sociálních studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Václav Bělík, Ph.D.

Oponent: Mgr. Martin Knytl, MCS

Datum zadání závěrečné práce: 20.2.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

Ve Svitavách, dne 2. 5. 2021

Denisa Severová, DiS

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu bakalářské práce doc. PhDr. Václavu Bělíkovi, Ph.D. za cenné rady a odborný dohled, který mi poskytl při zpracování bakalářské práce.

Rovněž děkuji Mgr. et Bc. Lence Buchtové, ředitelce organizace Bonanza Vendolí, z. ú., za užitečné rady a umožnění účastnit se aktivizačního programu na Svitavsku.

Anotace

SEVEROVÁ Denisa. *Programy a efektivita aktivizace rodin na Svitavsku*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. 61 s. Bakalářská závěrečná práce.

Bakalářská práce se zabývá programy a efektivitou aktivizace rodin na Svitavsku. Bakalářská práce je zaměřena na aktivizační program realizovaný nestátní neziskovou organizací Bonanza Vendolí, z. ú. Tato práce je zaměřená především na účastníky daného programu, kteří jsou zároveň klienty, již zmíněné organizace. Cílem bylo zjistit efektivitu, již jmenovaného programu.

Práce je rozdělena do pěti kapitol, přičemž první čtyři kapitoly jsou vytvořeny na základě prostudované odborné literatury. Jedná se především o vymezení charakteristik současné rodiny, nežádoucích jevů rodin, popis organizace Bonanza Vendolí, z. ú. a preventivní a aktivizační programy. Poslední kapitola je zaměřena na výzkumné šetření, doplněné o kazuistiku jednotlivých respondentů.

Klíčová slova: aktivizace, rodina, efektivita, nežádoucí jevy rodin, podpora, pomoc, klient

Annotation

SEVEROVÁ Denisa. *Programs and efficiency of families in Svitavy region*. Hradec Králové: faculty of Education, University of Hradec Králové, 2021. 61 pp. Bachelor Degree Thesis.

This bachelor thesis focuses on the programs and effectiveness of family activation in the district of Svitavy. For the purpose of my bachelor thesis, I focused on the activation program that is carried out by non-state, non-profit organization Bonanza Vendolí z. ú. The thesis focuses mainly on the participants of the program who are as well the clients of the above-mentioned organization. The main aim was to find out the effectiveness of the program that has been already mentioned.

The thesis is divided into five chapters, out of which the first four chapters were compiled based on the professional literature. The thesis focuses on the demarcate characteristics of present family, undesirable effects of the family, description of the organization Bonanza Vendolí, z. ú. and prevent and activation programs. The last chapter is focused on the empirical research that is also supplemented with the case studies of each respondent.

Keywords: activation, family, effectiveness, undesirable effects of the family, support, help, client

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská závěrečná práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:

Podpis studenta:

Obsah

Úvod.....	10
1 Vymezení charakteristik současné rodiny.....	11
1.1 Definice rodiny	11
1.2 Hlavní funkce rodiny	12
1.3 Vedlejší funkce rodiny.....	14
1.4 Znaky funkčních a dysfunkčních rodin	15
1.5 Aktuální změny současné rodiny.....	17
2 Nežádoucí jevy u rodin v sociálně aktivizačních programech.....	19
2.1 Domácí násilí	19
2.2 Alkoholismus.....	20
2.3 Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (syndrom CAN) .	22
2.4 Závislosti	24
2.5 Zadluženost.....	26
2.6 Problematika v oblasti bydlení	27
3 Popis organizace zabývající se aktivizací rodin na Svitavsku – Bonanza Vendolí, z. ú.	29
3.1 Poslání ve vztahu k aktivizaci rodin.....	29
3.2 Struktura organizace	31
3.3 Popis sociálních služeb, které využívá zkoumaná organizace	32
3.4 Metody práce v organizaci	35
4 Preventivní a aktivizační programy neziskové organizace Bonanza Vendolí, z. ú. ..	37
4.1 Úvod do aktivizačních a preventivních programů.....	37
4.2 Legislativa vymezující prevenci a aktivizaci.....	38
4.3 Popis průběhu aktivizačního programu	39
5 Možnosti a specifika aktivizace problémových rodin na Svitavsku	41

Závěr	56
Seznam použité literatury a jiných zdrojů	57
Seznam tabulek	60
Seznam příloh	61

Úvod

V současné době se sociální služby snaží svým klientům, co nejvíce pomoci a podpořit je. Spousta sociálně aktivizačních služeb hledá cestu, jak své služby inovovat, a co nejvíce propojit. Cílem je spolupracovat s rodinou v celém kontextu a zaktivovat ji natolik, aby své životní situace dokázala vyřešit bez další pomoci. Jako jedinečný příklad bych chtěla zmínit program aktivizace rodin na Svitavsku. K danému programu mám velmi blízko, jelikož v organizaci Bonanza Vendolí, z. ú. působím, již třetím rokem jako terénní sociální pracovníce v sociálně aktivizační službě. Vize a poslání této organizace mi dává obrovský smysl.

Cílem bakalářské práce je zjistit efektivitu aktivizačního programu na Svitavsku, který se svým přirozeným a nenásilným přístupem snaží rodiny s dětmi podpořit v jejich sociálně nepříznivé situaci.

Bakalářská práce je rozdělena do pěti kapitol, z nichž první čtyři jsou vytvořeny na základě prostudované odborné literatury. Věnuje se zejména vymezením charakteristik současné rodiny, nežádoucím jevům v rodinách, popisu organizace Bonanza Vendolí, z. ú., a jejím preventivním a aktivizačním programům.

Pátá kapitola se věnuje možnostem a specifikům problémových rodin na Svitavsku, které se měli potvrdit na základě kvantitativních dotazníků a techniky škálování. Nicméně kvůli epidemiologickým opatřením nebylo možné daný výzkum zrealizovat. Proto jsem se rozhodla pro změnu výzkumné metody, která je také vhodnější k získání potřebných dat řešeného problému. V této kapitole se budu také zabývat kazuistikami jednotlivých respondentů pro lepší pochopení jednotlivých rozhovorů spolu s jejich životními příběhy. V přílohové části naleznete rozhovor s respondentkou č. 2 a také schéma systému včasné intervence na Svitavsku. Schéma zvyšuje přehlednost nabízených služeb neziskové organizace Bonanza Vendolí, z. ú. a její důležitou roli v cílové skupině rodin s dětmi.

V neposlední řadě bych také chtěla zmínit, že závěry z výzkumného šetření budou uplatnitelné v praxi. Řešený program funguje teprve od podzimu roku 2018. Výsledky výzkumného šetření mohou být tedy využity ke zvýšení kvality nabízené sociální služby.

1 Vymezení charakteristik současné rodiny

V níže uvedené kapitole se budu věnovat definici rodiny. Zabývat se budu především tou, která se pro výzkumnou část hodí nejvíce. Dále se kapitola věnuje hlavním a vedlejším funkcím rodiny, aby čtenáři byli seznámeni jaké funkce tato instituce plní. Dalším řešeným problémem jsou znaky funkčních a dysfunkčních rodin.

1.1 Definice rodiny

Rodina je předmětem mnoha vědních disciplín, jako jsou sociologie, pedagogika, psychologie, právo a další. Pro účely bakalářské práce jsem vybrala tyto dvě definice rodiny, které jsou pro mě nejvíce srozumitelné.

Matoušek uvádí: *„Rodina v užším, tradičnějším pojetí je skupina lidí spojená s pouty pokrevního příbuzenství nebo právních svazků (sňatek, adopce). V širším pojetí, jež se začíná rozšiřovat v USA a v některých státech EU, se za rodinu začíná považovat i skupina lidí, která se jako rodina deklaruje na základě vzájemné náklonnosti. V některé fázi svého vývoje obvykle rodina sdílí společnou domácnost. Nukleární rodina je dvougenerační; rozšířená rodina zahrnuje více než dvě generace. Orientační rodina je rodina, do které se člověk narodí. Prokreační rodina je rodina, kterou člověk založí sňatkem nebo tím, že má děti. Rodina je konzervativní instituce.”*(Matoušek, 2016, s. 271)

Z výše uvedené citace se rozumí, že autor rozděluje rodinu na širší a užší pojetí. V užším charakterizuje rodinu jako skupinu lidí, která je pokrevně spřízněna (prarodiče, rodiče, potomci) nebo je spojena na základě platné legislativy, z čehož lze předpokládat, že se jedná o sňatky nebo adopci. Širší pojetí definuje rodinu jako skupinu lidí, která k sobě chová vzájemnou náklonnost, a jejíž členové si jsou blízcí. Následně definuje několik typů rodin.

Pojmem nukleární rodina je daná skupina ohraničena na dvě generace, zatímco rozšířená rodina zahrnuje dvě a více generací. Orientační rodina je ta, do které se narodíme a zároveň z ní pocházíme. Prokreační rodina je námi založená rodina – narozením dětí či spojením formou sňatku.

Možný definuje rodinu v kontextu *„Velké vyprávění o pokroku muselo však obsahovat i něco stálého, na co se lze opravdu spolehnout; báječná loď moderního věku potřebovala kotvu. Našla ji ve vyprávění o rodině, která tvoří základ státu, nemění se ani tváří v tvář všem změnám a poskytuje útočiště v nepohodě. Učebnice sociologie po dlouhou dobu začínaly tvrzením, že rodina je pro sociologii příkladem morfostatické instituce. Představuje sociální*

zařízení, jehož základním účelem je vytvářet soukromý prostor pro redukci společnosti, stíněný proti vířícímu a nepřehlednému světu veřejnému.”(Možný, 2008, s. 14)

Vzhledem k praktické části práce se nejvíce shodují s definicí, že rodina je užší i širší skupina lidí, které jsou spjaty pokrevně či legislativně, které spolu žijí v jedné domácnosti. Také souhlasím s následující situací, která se v dané společnosti objevuje velmi často „žití na hromádce“. Což je myšleno i tak, že partnerský pár spolu žije, není sezdán, a každý má děti z předchozí manželství či vztahu.

1.2 Hlavní funkce rodiny

V dané podkapitole se budu věnovat hlavním funkcím rodiny. Funkce rozdělují autoři několika způsoby, nicméně mě osobně nejvíce zaujalo dělení dle Krause.

Protože se rodina pohybuje v určitém společenském prostoru, nezůstávají její funkce v průběhu dějinného vývoje strnulé a neměnné. Jejich obsah se proměňuje, některé funkce ztrácejí svůj původní význam, přetvářejí se, mizí, zužují se či naopak rozšiřují. Rodina ztratila řadu svých funkcí, ale uchovala si dvě základní: **funkci prvotní socializace dětí a emocionálně psychologickou stabilizaci osobnosti dospělých**. Řadu funkcí rodiny převzal v průběhu vývoje moderní společnosti především stát. (Kraus, 2001)

Na základě výše uvedeného textu je patrné, že se autor zaměřuje na proces změn hlavních funkcí rodiny v průběhu času a celospolečenského vývoje.

Reichel (2008) rozděluje hlavní funkce rodiny na sociálně-reprodukční, kulturně-reprodukční, biologicko-reprodukční, ekonomickou, terapeuticko-pečovatelskou, výchovně-vzdělávací a obrannou. Pro účely bakalářské práce jsem využila hlavní funkce rodiny zejména dle Krause (2014)

Biologicko-reprodukční funkce má význam jak pro společnost, tak i pro jedince, kteří rodinu tvoří. Pro svůj rozvoj společnost potřebuje stabilní reprodukční základnu, aby se rodil takový počet dětí, který tyto perspektivy naplní. Podle současného trendu ve většině vyspělých zemí je dítě často vnímáno jako překážka v profesním růstu a vlastní seberealizaci obou rodičů. V rodinách s nižšími příjmy je dítě vnímáno jako přepych. (Kraus, 2014)

Jedná se především o rozmnožovací funkci rodiny.

Dle Krause **sociálně-ekonomická funkce**. Rodina je chápána jako významný prvek v rozvoji ekonomického systému společnosti. Její členové se zapojují do výrobní i nevýrobní sféry

v rámci výkonu určitého povolání. Rodina se sama stává významným spotřebitelem, na němž je značně závislý trh. (Kraus, 2014)

Funkce sociálně-ekonomická je zapojována do dané oblasti, jelikož i ona je součástí ekonomiky. Když se zaměříme na jednoduchý způsob výkladu, tak dospěli, kteří jsou členy dané skupiny, jsou nějakým způsobem umístěni na trhu práce a zároveň jsou spotřebiteli.

Výše uvedené tvrzení potvrzují údaje i z Českého statistického úřadu, které potvrzuje Tabulka č. 1.

		Čistě peněžní příjmy					Net money income						
		nejnižších 10% lowest 10%	druhých 10% second 10%	třetích 10% third 10%	čtvrtých 10% fourth 10%	pátých 10% fifth 10%	šestých 10% sixth 10%	sedmých 10% seventh 10%	osmých 10% eighth 10%	devátých 10% ninth 10%	nejvyšších 10% highest 10%		
Počet domácností	absol.	437 646	436 898	437 450	437 408	436 859	437 540	436 856	437 414	437 398	436 820	Number of households	abs.
	v %	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0		%
Počet členů domácností	absol.	1 423 272	1 253 432	1 069 165	988 400	964 651	968 573	982 667	984 376	901 699	802 366	Number of persons	abs.
	v %	13,7	12,1	10,5	9,5	9,3	9,4	9,5	9,5	8,7	7,7		%
Průměrný počet na domácnost:												Per household averages:	
Členů		3,25	2,87	2,49	2,26	2,21	2,21	2,25	2,25	2,06	1,84	Members	
pracujících		0,91	1,00	0,80	0,74	0,79	0,93	1,24	1,46	1,55	1,50	working persons	
vyživovaných dětí		1,39	0,98	0,62	0,45	0,39	0,37	0,33	0,30	0,24	0,18	dependent children	
nezaměstnaných		0,44	0,14	0,09	0,03	0,02	0,03	0,04	0,02	0,02	0,01	unemployed	
nepracujících důchodců		0,23	0,55	0,88	0,97	0,93	0,82	0,80	0,43	0,22	0,11	non-working pensioners	
ostatních členů		0,28	0,20	0,10	0,07	0,08	0,06	0,04	0,04	0,03	0,04	other members	
Spotřební jednotka	OECD	2,37	2,17	1,96	1,83	1,80	1,80	1,83	1,84	1,71	1,58	Equivalences	OECD scale
	OECD modif	1,92	1,80	1,66	1,58	1,55	1,56	1,58	1,58	1,50	1,39		OECD modified scale
PŘEHLED PŘÍJMŮ za rok 2016 (Kč)												INCOME, 2016 (CZK)	
A. Hrubé peněžní příjmy (1 až 4)		81 916	124 117	142 948	155 886	170 581	190 644	215 746	254 895	315 808	517 115	A. Gross money income (1-4)	
1. Příjmy ze závislé činnosti		44 352	75 405	77 078	77 406	84 636	104 979	137 292	179 663	231 373	335 101	1. Income from employment	
z toho z hlavního zaměstnání		42 986	74 127	75 624	76 311	83 286	103 378	135 168	176 557	227 927	328 487	incl. main employment income	
2. Příjmy z podnikání		11 583	11 896	9 746	10 424	13 485	18 361	23 228	29 192	44 848	126 239	2. Income from self-employment	
z toho z hlavního zaměstnání		11 315	11 292	9 327	10 176	12 932	17 635	22 100	27 625	42 353	122 714	incl. income from main activity	
3. Sociální příjmy		22 321	32 361	53 078	64 546	68 999	64 027	51 193	41 136	31 342	28 961	3. Social income	
z toho: důchody		8 346	23 024	46 224	59 584	63 104	57 989	44 714	35 294	24 544	23 648	incl. pensions	
dávky státní sociální podpory		8 809	5 541	3 510	2 633	2 327	2 379	1 501	1 220	1 483	811	state social support benefits	
4. Ostatní příjmy		3 659	4 454	3 048	3 289	3 241	3 277	4 033	4 904	8 245	26 814	4. Other income	
B. Contributions to mandatory social security schemes		4 760	8 194	8 376	8 456	9 259	11 430	14 951	19 586	25 243	35 789	B. Contributions to mandatory social security schemes	
C. Daň z příjmů fyzických osob		2 107	4 658	6 029	7 073	8 686	11 978	16 429	23 948	35 769	74 577	C. Income tax	
D. Bonus u daňového zvýhodnění na děti		1 786	742	224	102	88	40	117	59	32	12	D. Tax bonus	
E. Čistě peněžní příjmy (A-B-C+D)		76 834	112 007	128 766	140 238	152 704	167 275	184 482	211 412	254 827	406 781	E. Net money income (A-B-C+D)	
z toho z hlavního zaměstnání		37 968	62 767	62 367	61 953	67 150	82 167	106 775	137 412	174 333	243 926	incl. main occupation	
Horní hranice čistých peněžních příjmů (Kč)		99 786	122 676	134 688	146 358	159 700	175 370	195 842	230 103	287 847	x	Upper limit of net money income (CZK)	
F. Naturální příjmy		2 700	4 193	3 758	4 162	4 737	5 358	5 839	8 113	9 704	13 944	F. Income in kind	
G. Celková čistá příjmy (E+F)		79 534	116 200	132 525	144 400	157 442	172 633	190 321	219 524	264 531	420 705	G. Net income, total (E+F)	
STRUKTURA PŘÍJMŮ v %:													
Hrubé peněžní příjmy		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	Gross money income	
Zdravotní a sociální pojištění		5,8	6,6	5,9	5,4	5,4	6,0	6,9	7,7	8,0	6,9	Contributions to mandatory social security schemes	
Daň z příjmů fyzických osob		2,6	3,8	4,2	4,5	5,1	6,3	7,6	9,4	11,3	14,4	Income tax	
Bonus u daňového zvýhodnění na děti		-2,2	-0,6	-0,2	-0,1	-0,1	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	Tax bonus	
Čistě příjmy		93,8	90,2	90,1	90,1	89,5	87,7	85,5	82,9	80,7	78,7	Net money income	
Z hrubých peněžních příjmů v %:												Gross money income=100 %	
příjmy ze závislé činnosti		54,1	60,8	53,9	49,7	49,7	55,1	63,6	70,5	73,3	64,8	income from employment	
příjmy z podnikání		14,1	9,6	6,8	6,7	7,9	9,6	10,8	11,5	14,2	24,4	income from self-employment	
sociální příjmy		27,2	26,1	37,1	41,5	40,5	33,6	23,7	16,1	9,9	5,6	social income	
ostatní příjmy		4,5	3,6	2,1	2,1	1,9	1,7	1,9	1,9	2,6	5,2	other income	

Tabulka č. 1: Domácnosti podle decilového rozdělení čistých peněžních příjmů na osobu

Zdroj: Český statistický úřad, 2018

Dle Marksové v pásmu chudoby České republiky žije cca 22% rodin s více jak třemi dětmi. Spousta z nich končí v azylových domech a jejich sociální vyloučení se tím prohlubuje. Proti tomuto problému mohou rodiny čelit díky programům aktivní politiky zaměstnanosti, které jsou zaměřeny na matky po rodičovské dovolené. (Marksová, 2014)

I v rámci toho, že se pohybují v cílové skupině – rodiny s dětmi, vidím problém ve zvyšujících se cenách pronájmů bytů, nízkých příjmech, téměř mizivých nabídek pronájmu za adekvátní cenu a velkému zájmu o ně.

Funkce ochranná (zaopatřovací, pečovatelská) spočívá v zajišťování životních potřeb (biologických, hygienických, zdravotních) všech členů rodiny. (Kraus, 2014)

Funguje na principech participace na zdravotní péči, na sociálním zajištění prarodičů, na péči o členy rodiny, kteří ji potřebují kvůli speciálním potřebám. Rodina jako zázemí vytváří potřebu bezpečí a jistoty, dává hmatatelný pocit, že každý člen má v rodině své místo. (Procházka, 2012)

Socializačně-výchovná funkce - rodina je první sociální skupinou, která dítě učí přizpůsobovat se životu, osvojovat si základní návyky a způsoby chování běžné ve společnosti. Primární úlohou socializačního procesu v rodině zůstává příprava dětí a mladistvých na vstup do praktického života. (Kraus, 2014)

Rekreační, relaxační a zábavné jsou funkce, na které by měla rodina jako instituce pamatovat. Aktivity tohoto typu se týkají všech členů rodiny, ale pro děti mají význam největší. (Kraus, 2014)

V posledních letech byla daná funkce velmi opomíjená, proto si myslím, že vzhledem k epidemiologickým opatřením, které v naší společnosti panují, by se zájem o tuto funkci mohl zvýšit.

Emocionální funkce rodiny, která je zásadní a nezastupitelná. Žádná jiná instituce nedokáže vytvořit podobné, a tak potřebné citové zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty, a tak podstata a smysl nemohou být nikdy proměněny. (Kraus, 2014)

1.3 Vedlejší funkce rodiny

Rodina mimo své hlavní funkce plní i několik vedlejších funkcí, které jsou popsány níže v této podkapitole.

Mimo své hlavní funkce plní i řadu vedlejších, mezi které se mohou řadit také funkce předávání kulturního dědictví, vzdělávání, socializace či společenská kultura. (Kunhartová, Potměšil, Potměšilová, 2017)

*„Rodina uspokojuje **základní potřeby dítěte v raných stádiích jeho života**; uspokojuje potřebu organické **přináležitosti** dítěte (potřebu domova a spolehlivých a láskyplných mezilidských vztahů); rodina nabízí prostor pro **aktivní projev** dítěte, činnou **seberealizaci** a **součinnost s druhými**; rodina **pozvolna uvádí do vztahu k věcem** rodinného vybavení (zejména k chápání předmětů jako hodnot); rodina určuje prvopočáteční **prožitek sebe sama jako chlapce nebo dívky**; poskytuje **bezprostředně působící vzory, příklad a modely**; **zakládá, rozvíjí***

i upevňuje odpovědnost, ohleduplnost a úctu; rodina otevírá možnost vstupu do mezigeneračních vztahů; rodina svými kontakty se širší rodinou, příbuznými a přáteli navozuje dítěti představu okolního světa a společnosti jako celku; je útočištěm v různých běžných i náročných životních situacích.“ (Gillemová, Kebza, Rymeš a kol., 2011, s. 118-119)

Mezi další vedlejší funkce můžeme zahrnout například náboženské a politické. Náboženská funkce rodiny je důležitá především pro nábožensky založené rodiny. Politická funkce je významná pro rodiny, kde se jeden z rodičů aktivně věnuje komunální či vysoké politice.

Pokud se rodina nesnaží věnovat svým funkcím, a nenaplnuje potřeby svých členů, mohou vznikat různé nežádoucí jevy, které popisují v následující kapitole.

1.4 Znak funkčních a dysfunkčních rodin

Jelikož se v předchozích podkapitolách bakalářská práce zabývala definicemi, hlavními a vedlejšími funkcemi rodiny, je tedy důležité vymezit si funkční, nefunkční a dysfunkční rodiny.

„Funkční rodina představuje skupinu osob, která dostatečně a bez větších problémů plní všechny uvedené funkce. V této rodině nikdo nestrádá ani po stránce materiální, ani emocionální. Objevují se běžné problémy, které rodina brzy vyřeší.“ (Mlýnková, 2011, s. 35)

Za funkční rodinu máme tu, která naplňuje všechny hlavní funkce rodiny. Objevují se občasné problémy, které můžeme pokládat za běžné a netýkají se materiální ani emocionální stránky členů rodiny.

Rodina funkční respektuje všechny svoje členy. Členové rodiny jsou k sobě ohleduplní, mohou vyjádřit své názory, přání, sny, myšlenky bez trestu, zahanbení nebo bagatelizace. Pokud jsou vztahy v rodině zdravé, rodina zůstává funkční i v době stresu, při řešení problémů. Členové rodiny mají své soukromí. V rodině funkční nechybí odpovědnost, uznání chyby a omluva, možnost vyjádřit své emoce. Taková rodina je otevřená změnám a umožňuje svým členům růst (po profesní stránce, osobní stránce). (Kunhartová, Potměšil, Potměšilová, 2017)

Dysfunkční rodina je skupina osob, která není schopna plně zajistit povinnosti, jež jsou na ni kladeny, a neplní své funkce. Například jde o rodiny, v nichž nejsou vhodné podmínky pro přiměřenou výchovu dětí, není zde uspokojována potřeba jistoty a bezpečí. Dysfunkční rodina není schopna řádně hospodařit s finančními prostředky. Například rodiče vydají velké

množství peněz na uspokojení své závislosti (alkohol) a pak se dostávají do situace, že nemohou zaplatit poplatky za nájemné, zaplatit dětem obědy ve škole, nakoupit kvalitní potraviny, hygienické pomůcky apod. (Mlýnková, 2011)

Pro **dysfunkční rodinu** je typické, že její členové neplní své funkce. Což se týká finanční oblasti, trávení volného času a nenaplnování emocionální oblasti.

Mezi znaky dysfunkční rodiny patří například to, že jeden z rodičů (nebo oba) je závislý (alkohol, drogy, jídlo), žije promiskuitním životem a jeho životní styl ovlivňuje celý chod rodiny; rodič/e používá/jí fyzické a/nebo psychické násilí jako prostředek kontroly, děti jsou svědky fyzického (psychického) násilí nebo se podílejí na potrestání člena rodiny; jeden z rodičů (nebo oba) nemůže nebo nechce plnit ekonomicko-zabezpečovací funkci, nemá dostatek financí k zabezpečení dítěte; neposkytuje/í dítěti emocionální podporu, nezajišťuje/í rozumový vývoj; jeden z rodičů (nebo oba) vede výchovu autoritářským způsobem, děti musí striktně dodržovat nastavená pravidla, rodina „musí“ dodržovat jistá pravidla, ve všech oblastech života rodiny není prostor pro flexibilitu. Jamiolkowski přidává: péče o děti je přehnaná (matky úzkostně chrání své děti před, byť i drobným nebezpečím, děti nemají možnost rozvíjet svou nezávislost); v rodině se vyskytuje sexuální zneužívání; v rodině se vyskytuje perfekcionista výchova (od členů rodiny je vyžadován perfektní výkon); rodič/e je workoholik (rodina pro něho není prioritou); jestliže rodiče věnují veškerou pozornost dítěti se zdravotním postižením a nevěnují se zdravému potomkovi. (Kunhartová, Potměšil, Potměšilová, 2017)

Typické problémy dysfunkčních rodin velmi narušují chod domácnosti významným oslabením funkcí. Jednotlivým druhům dysfunkčních rodin se věnují níže v textu v kapitole, která je věnována nežádoucím jevům rodiny.

V dysfunkční rodině dochází k popírání nebo neřešení problémů, vzájemnému obviňování, anebo potlačování vzájemné identity. V takové rodině chybí intimita, hranice mezi členy rodiny, komunikace je neefektivní, pravidla jsou nejasná, individuální potřeby jedinců nejsou respektovány. (Kunhartová, Potměšil, Potměšilová, 2017)

Mezi dysfunkční rodiny patří: nezralá rodina příliš mladých rodičů, přetížená rodina, ambiciózní, perfekcionista, autoritářská, rozmazlující výchova, rodina liberální a improvizující, odkládající – přenechává výchovu prarodičům a dysociaální rodina. (Zelinková, 2007)

1.5 Aktuální změny současné rodiny

Jelikož společnost se neustále vyvíjí, dopadají tyto změny i na fungování rodiny. Což v současné době můžeme vidět i během probíhající pandemie, která má taktéž své dopady na funkci rodin.

Když si nejdříve představíme období po 1. světové válce, přišla spousta nových příležitostí zejména v postavení žen. Jejich smyslem života nebyla jen péče o domácnost a členy rodiny, která byla v mnohých ohledech pro některé členy „neviditelná“. Ženy se zaměřily více na své vzdělávání a kariéru.

Z výše uvedeného bych chtěla navázat především na to, že se proces vzdělávání a kariéra žen zvyšovali natolik, že nyní nalezneme rodiny, kde finanční zabezpečení obstarává především žena. Což dříve nebylo vůbec možné. Ačkoli se ženy více seberealizují a mohou zažívat úspěchy v daných oblastech, začala polevovat soudržnost rodiny a trávení volného času společně. Mým záměrem není aktuální stav rodin přisuzovat tomu, že za vše může ženské pohlaví, nicméně je to jeden z faktorů, které tyto znaky rodiny ovlivňují.

Dle mého názoru je společnost více nastavená na uspokojování svých potřeb ve svém volném čase, a to způsobuje, že členové rodiny netráví tolik času společně, ale každý zvlášť. Tím jde tedy společně strávený čas do pozadí a převládají zájmy, kterým se každý věnuje individuálně.

Mühlpachr (2008) rozděluje současnou společnost do dvou obecnějších momentů. Jedná se o individualismus a dynamismus. Individualismus pramení z antické inspirace renesance a v současné době narůstá do obludných forem, kdy získává výraz v přemrštěné a nevyvážené touze po osobní svobodě, individuálních lidských právech, ekonomickém sobectví, až po atomizaci společnosti. Daný individualismus nabývá až do formy titanismu, kdy jedinci chtějí být jako bohové. Tento moderní titanismus lze uvést do nové souvislosti, kdy jsou cílem revoluční snahy, měnit vše naráz, přetvářet člověka i společnost. Od poloviny 20. století je urychlování vývoje stále prudší, probíhá ve stále strmější exponenciální křivce. Jedinec mu nemůže stačit, stává se pro něj zdrojem čím dál většího stresu.

Dynamika je ovšem vnímána jako vnitřní tendence společnosti k sociálnímu a ekonomickému dynamismu, který vede k neustálému urychlování vývoje a strhává ke stále větší dynamice i jednotlivce. (Mühlpachr, 2008)

Ovšem výše uvedený pohled se aktuálně mění. Nástupem celosvětové pandemie, která ovlivňuje každého z nás. Lidé jsou omezováni na základě vládou vydaných

epidemiologickými opatřeními, která by měla zabránit šíření nákazy. I přes to, že názory na vydaná opatření rozdělují společnost, zda jsou sofistikovaná a adekvátní či tomu je opačně, nemění nic na tom, že je zapotřebí, aby byly respektovány. Tím, že je zapotřebí chovat se dle daných pravidel (zákaz vycházení v nočních hodinách, omezení cestování a pohybu), má vliv na fungování rodin.

V současnosti jsou všichni členové rodiny nuceni trávit volný čas pohromadě, což může být zpočátku šok a vytvářet konflikty. Je zapotřebí čas, aby si všichni na takovou změnu zvykli, vypořádali se s danou skutečností a našli způsob komunikace, který vyhovuje všem. Bude zapotřebí velké úsilí všech členů rodiny, aby přišli na novou formu trávení volného času. V těchto dílčích krocích vzniká nejvíce konfliktů, a ne všechny rodiny jsou tak silné, aby odolaly těmto vlivům a špatné období přečkaly. Na základě pozorování dané cílové skupiny, díky mému zaměstnání, vnímám větší prohloubení problémů v rodinách, které směřují až k nežádoucím jevům. Předpokládám, že tento stav bude vyúšťovat k větší rozvodovosti či rozpadům rodin.

2 Nežádoucí jevy u rodin v sociálně aktivizačních programech

Na základě vlastní praxe a konzultace s kolegy, jsem se rozhodla, že v této kapitole se budu věnovat nejčastějším nežádoucím jevům, které se u rodin zařazených v sociálně aktivizačních programech vyskytují. Cílem kapitoly je seznámit čtenáře s nežádoucími jevy rodin. V následujícím textu se budu věnovat především domácímu násilí, alkoholismu, syndromu CAN a závislostem. Účelně jsem vybrala takové jevy, především kvůli tomu, že z pohledu orgánu sociálně-právní ochrany dětí je velice náročné rozpoznat hranici, kdy se jedná o nežádoucí jev, a kdy nikoli.

2.1 Domácí násilí

Domácí násilí je jedním z příkladů oslabení funkce rodiny. Jedná se o násilí, které velmi často není viditelné pro veřejnost.

Domácí násilí můžeme rozdělit na užší a širší pojetí. Užší pojetí je zaměřené zejména na násilí mezi partnery. V širším podání se jedná o násilí ve všech vztazích mezi blízkými osobami. (Bělík a kol., 2017)

Rada Evropy (1985) charakterizuje domácí násilí jako násilné chování v rodině, které zahrnuje kterýkoli čin či opomenutí spáchané v rámci rodiny některým z jejích členů, jež narušují život, tělesnou nebo duševní integritu či svobodu jiného člena rodiny - vážně determinuje jeho rozvoj osobnosti.

Domácí násilí můžeme dále rozlišovat na základě toho, zda se jedná o opakované fyzické, psychické, sexuální nebo ekonomické či sociální izolaci.

Fyzické násilí - jedná se především o fyzické napadání formou fack, kopání, škrcení nebo házení/strkání obětí do různých kusů nábytku (skříň, komoda, stůl, apod.).

Psychické násilí můžeme označit jako neustálou kritiku vůči partnerovi, vyvolávání pocitu viny, urážky, vyhrožování atd.

Sexuální násilím je označeno především sexuální akt bez souhlasu druhé osoby. V naší společnosti se z velké části jedná o sexuální zneužívání žen. Opačná situace nastává v méně častých případech.

Ekonomické násilí se vyznačuje především v omezování finančních prostředků. To znamená, že jedna osoba z páru či manželů nepřispívá na domácnost a veškerý výdělek si nechává pouze pro sebe a nechá druhého, aby veškeré výdaje financoval pouze ze svého.

Sociální izolace znamená, že jeden z partnerů toho druhého izoluje od společenských kontaktů. Daná osoba musí opustit třeba zaměstnání, nestýká se s širší rodinou nebo nemůže jít ani na nákup.

Mezi znaky domácího násilí patří: **opakování a dlouhodobost** – z jediného útoku nemůžeme hned vyvodit, že se jedná o domácí násilí; **eskalace** – domácí násilí se od prvního útoku stupňuje, ohrožuje lidskou důstojnost, zdraví a život; **jasné a nezpochybnitelné rozdělení rolí** – v daném znaku se rozděluje hlavně role oběti a násilníka, přičemž když jsou ve vztahu hádky, vzájemné napadání, spory, rvačky apod. se nejedná o domácí násilí; **neveřejnost** – domácí násilí probíhá mimo zrak veřejnosti, za tzv. „zavřenými dveřmi“. (Domácí násilí, 2020)

V rámci své praxe se také setkávám s domácím násilím, buď v počátku či řešením jeho důsledků. Proces řešení začíná orgánem sociálně-právní ochrany dětí policií České republiky. Jako příklad výše uvedeného jevu mohu uvést případ čtyřčlenné rodiny, kdy otec fyzicky útočil na svou partnerku ve stavu opilosti. U tohoto incidentu byly přítomny i dvě děti. Za pomoci sociální pracovnice a policie České republiky se podařilo otce vykázat z bytu. Díky následujícím krokům se podařilo otce odizolovat od zbytku rodiny. Žena měla obavy především o následný psychický vývoj syna, který byl u domácího násilí přítomen. Matka se především obávala, aby syn nepřevzal vzorce chování od svého otce. Chlapec byl následně v péči psychologa, jelikož se u něj začala projevovat úzkost a nadměrná obava o matku (nemohla bez chlapce v noci ani na toaletu). Také se u chlapce objevovalo vyhrožování, když nebylo po jeho vůli (vyhrožoval spácháním sebevraždy). Synovy výše uvedené problémy časem vymizely i vzhledem k tomu, že chlapec se dostal do pubertálního období a jeho priority se změnily.

2.2 Alkoholismus

Jedná se o závislost na alkoholu. Jedná se o nejstarší a nejvíce rozšířenou závislost, a to především díky tomu, že alkohol je ve spoustě zemích snadno dostupný a hlavně legální.

U alkoholismu se často setkáváme s pojmy, jako jsou: abúzus, úzus a misuzus, které si níže charakterizujeme.

Abúzus je označení pro nadměrné užívání alkoholických nápojů, které zpravidla vede k poškozování zdraví. Jedná se o dlouhodobý stav, často trvalý. Nikoliv tedy o jednorázové nadměrné užití alkoholu. Při abúzu/zneužívání alkoholu, chybí abstinenční příznaky, pokud není alkohol užíván. (Vondráček, Dvořáková, Vondráček, 2009)

Autoři abúzus charakterizují jako dlouhodobé nadměrné užívání alkoholických nápojů, které často vede k abstinenčním příznakům a následnému poškození zdraví.

Úzus charakterizuje požití alkoholických nápojů jako pochutiny nebo součásti potravy u dospělé osoby v příhodném čase, případně jako užití chemické látky jako léku v takové dávce, jež byla lékařem určena na vymezenou dobu. (Vališová, 2007)

Daný pojem je výše definován jako užívání alkoholických látek jen na základě doporučení lékařem po určitou dobu – nejedná se o závislost.

Misuzus označuje zneužití psychoaktivní látky. Značí také užití jinak legitimní látky, která je situačně nevhodná vzhledem ke stavu daného jedince a to i tehdy, kdyby šlo o jednorázovou záležitost. (Vališová, 2007)

Jedná se o zneužívání chemických látek, které je nevhodné užívat vzhledem ke stavu jedince a situace.

Skála (1987) upravil čtyři vývojové fáze alkoholismu: **Počáteční fáze** – požívání alkoholu má společenský motiv, pití přináší úlevu a euforii. Zpočátku je pití příležitostné, ale postupně se stupňuje. **Prodromální (varovná) fáze** – začíná se výrazněji projevovat vazba na alkohol jako drogu, vzniká pocit potřeby alkoholu. **Krucinální (rozhodující) fáze** – charakterizuje ji především ztráta kontroly, alkoholik hledá pro požívání alkoholu vysvětlení, racionalizuje ho, pití způsobuje společenské potíže, začíná se snižovat tolerance, má potřebu požívat alkohol i ráno, a kdykoliv během dne. **Terminální (konečná) fáze** – v této fázi jedinec soustavně požívá alkohol v kteroukoli denní dobu. Snižuje se tolerance, kritičnost, alkoholik uspokojuje svou potřebu drogy. V daném období se objevují různé psychické poruchy, mění se osobnost alkoholika.

Pijáky můžeme rozdělit do pěti typů podle stupně rozvoje závislosti na alkoholu: **Alfa typ alkoholiků** – danému typu jde v pití o navození euforie a dočasně se odprostit od životních potíží. Není u nich rozvinuta závislost a neztrácí kontrolu nad sebou samými. **Beta typ alkoholiků** – jedná se o příležitostné užívání alkoholu, ale pravidelné. Není u nich vytvořená psychická ani somatická závislost. **Gama typ alkoholiků** – charakterizuje náruživé pijáky, u kterých je výrazně snížena kontrola v pití alkoholických nápojů a vytváří se silná psychická

závislost. **Delta typ alkoholiků** – zahrnuje pijáky návykové. Nejedná se o úplnou ztrátu kontroly ani o psychickou závislost, ale je zde silně vytvořená somatická závislost. Nicméně alkoholik tohoto typu nemůže být několik dní bez alkoholu, jinak se rozvinou abstinční příznaky. **Epsilon typ alkoholiků** – jedná se o kvartální pijáky. Jde o periodické požívání alkoholických nápojů. Zřejmě je zde souvislost s typem a laděním osobnosti. (Dušek, Večeřová-Procházková, 2010)

Díky své praxi v oboru jsem měla příležitost spolupracovat s rodinou s dětmi, kde se vyskytoval alkoholismus u matky. Žena měla manžela a s ním tři děti, z nichž jedno mělo specifické potřeby – dítě se narodilo s dětskou mozkovou obrnou a později se projevily prvky autismu. Matka neměla oporu ve svém muži, který byl výbušný. Nezvládala celodenní kolotoč okolo dětí, domácnosti a občasných zaměstnání. Proto se uchýlila k alkoholickým nápojům. Mezi manželi vznikaly konflikty, otec neadekvátně fyzicky trestal své děti, což způsobilo i vyrazení zubu jeho synovi. Jelikož stížnosti na rodinu se hromadily (nedodržování čistoty v bytě, zadluženost, nedbalá péče o děti, autonehoda v podnapilém stavu matky, zásahy policejního orgánu, fyzické tresty vůči dětem a opilý stav matky při příchodu pracovníků sanace rodiny), tak se orgán sociálně-právní ochrany dětí rozhodl podat žádost na odebrání dětí z péče rodičů.

2.3 Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (syndrom CAN)

Jedná se o nejnámější syndrom, který působí na dítě. V podkapitole naleznete druhy týrání, které jsou blíže charakterizovány.

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, neboli syndrom CAN (Child abuse and neglect). Můžeme ho charakterizovat jako poškození fyzického, psychického nebo sociálního stavu a vývoje dítěte, které vzniká v důsledku jakéhokoli nenáhodného jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby. V naší společnosti je hodnocen jako nepřijatelný. (Bechyňová a kol., 2007)

Syndrom CAN se dělí na fyzické, psychické a sexuální týrání. Dalšími druhy jsou zanedbávání, sekundární viktimizace a Münchhausenův syndrom by proxy.

Fyzické týrání zahrnuje veškeré nepřiměřené akty násilí na dítěti. Vedle hrubého útoku na dítě, jehož důsledkem je tělesné zranění, trvalé poškození, nebo dokonce úmrtí dítěte, představuje rovněž pravidelně užívané tělesné trestání dítěte jako převažující prostředek výchovy. Jedná se zejména o nepřiměřené bití rukou (pohlavky, facky) či různými nástroji

(vařečka, řemen); kopání do dítěte, údery pěstí, popáleniny, opaření horkou vodou, bodné rány; vytrhávání vlasů, nepřiměřené tahání za uši, škracení, dušení, silné třesení; svazování, připoutání, odmítání spánku, potravy; šikanování. **Psychické týrání** obsahuje takové chování vůči dítěti, které má negativní dopad na citový vývoj dítěte, jeho chování, jeho osobnost a sebehodnocení či negativní dopad na rozvoj společenských vztahů. Dané týrání v podstatě vždy provází ostatní diagnostické kategorie syndromu, a navíc se může vyskytovat samo o sobě. Nejčastěji se jedná o: nadávky, ponižování, zesměšňování, opovrhování, výhrůžky, cílené vyvolávání strachu u dítěte; odmítání dítěte, citová deprivace, citové vydírání; permanentní srovnávání s úspěšnějším sourozencem; požadavek nereálných výkonů; nepřiměřené zatěžování dítěte domácími povinnostmi nebo péčí o sourozence; ovlivňování dítěte před rozvodem, během rozvodu a po rozvodu rodičů, kdy bývá dítě vystaveno nepřiměřené zátěži a šikanování. **Sexuálním zneužíváním** se jedná o každé nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu či chování, které vede k uspokojování sexuálních potřeb zneuživatele. Dané zneužívání zahrnuje všechny formy chování se sexuálním podtextem. Sexuální zneužívání má závažný negativní dopad na další psychický vývoj dítěte. Mezi základní formy patří: bezkontaktní zneužívání – obnažování se před dítětem, masturbace, pozorování nahého dítěte za účelem vlastního sexuálního vzrušení a uspokojení, vystavení dítěte sledování pornografických časopisů a filmů, přinucení dítěte sledovat soulož; zneužívání s kontaktem – osahávání či líbání dítěte na intimních místech, laskání prsou, genitáliích, nucení dítěte, aby manipulovalo pohlavními orgány svými či zneuživatele, orální a anální sex, znásilnění; komerční zneužívání – zneužití a donucení k pornografii nebo k prostituci. **Zanedbávání** je nedostatek péče, který zapříčiňuje vážnou újmu ve vývoji dítěte, a to v oblasti tělesné i duševní. K hlavním formám patří: tělesné zanedbávání – neuspokojování fyzických potřeb, nedostatek jídla, přístřeší, oblečení, zanedbávání lékařské prevence a péče; bezpečí – ponechávání bez dozoru; citové – neuspokojování emocionálních potřeb; seberealizace – zanedbávání výchovy a vzdělávání, bránění ve školní docházce z různých důvodů. **Sekundární viktimizace** je nadměrné vystavování dítěte psychické zátěži v průběhu vyšetřování pro syndrom CAN. **Münchhausenův syndrom by proxy** je porucha, která spočívá ve vymýšlení či zveličování příznaků somatického či duševního onemocnění nebo postižení dítěte. Proto se opakují vyšetření či léčení v takové míře, která neodpovídají objektivní skutečnosti. Tyto problémy může rodič přenést na dítě. (Fischer, Škoda, 2014)

V rámci své praxe jsme se s kolegy setkali i s tímto jevem, u kterého se tedy především řešily jeho důsledky. Otec tří dětí si již delší dobu stěžoval na orgánu sociálně-právní ochraně dětí, že jeho děti jsou u biologické matky trestány neadekvátním způsobem. Z jeho pohledu nebyl tento problém ihned řešen, jak si představoval. Když jeho syn měl od současného partnera matky zlomené obě klíční kosti, rozhodl se vzít řešení do vlastních rukou. Proto se rozhodl své dvě nejstarší děti, které měl u sebe na víkend, nevrátit. Matka své děti za pomoci policejního orgánu hledala. Otec se po nějakém čase s dětmi sám přihlásil na policii a měl zájem o řešení dané situace. Po prověření všech okolností bylo otci doporučeno, aby si zažádal o svěřeni svých dětí do péče, což se mu podařilo. Díky těmto zkušenostem je jedno z dětí citově ploché a nebojí se usmrcovat zvířata, která mají doma a smát se tomu. Druhé dítě je velice úzkostlivé a citově fixované na otce a sourozence. Rodina nadále spolupracuje s psychologem.

2.4 Závislosti

Vzhledem k tomu, že v rodinách se velice často objevují patologické jevy, jako je například závislost na alkoholu či nelátková závislost (např. kleptomanie), je důležité si dané jevy pojmenovat a blíže charakterizovat.

Závislost je touha po látce či procesu. Syndrom závislosti je skupina fyziologických, behaviorálních a kognitivních fenoménů. (Kalina a kol., 2003) Závislosti můžeme rozdělit na látkové a nelátkové.

Látkové závislosti obsahují závislosti na psychoaktivních látkách, jako je například alkohol, nikotin, opioidy, sedativa a hypnotika, kanabinoidy, stimulanty, organická rozpouštědla, halucinogeny apod. Jedná se o látky návykové. Také je můžeme dále rozdělit na **legální** a **nezákonné**. Mezi legální látky můžeme zařadit alkoholické nápoje a kofein. Do nezákonných látek patří různé opiáty, halucinogeny, kokain, hypnotika a stimulanty.

1) Závislost na alkoholu – viz str. 20 bakalářské práce. **2) Závislost na nikotinu** – je stejně jako závislost na alkoholu v naší společnosti velice rozšířená. Závislost způsobuje závažné zdravotní problémy, jako je například zvýšení krevního tlaku, zúžení cév nebo zvýšení srdeční činnosti. **3) Závislost na opioidech** – daný výtažek se získává z máku setého. Obsahuje morfin a opium. Opiáty způsobují útlum, pocity uvolnění, omezují funkce paměti, myšlení a pozornosti, jsou zpomaleny poznávací funkce. **4) Závislost na kanabinoidech** – hlavní psychotropní složkou je konopí. Z rostliny se získává hašiš a marihuana, což jsou nejužívanější nezákonné drogy. Při užívání dochází ke stavu euforie a k psychickému

uvolnění. **5) Závislost na sedativech a hypnotikách** – jedná se o typy látek, jako jsou například diazepam, rohypnol, xanax apod. Po požití jedné z těchto látek je jedinec spavý, trpí motorickou nekoordinovaností, zhoršením kognitivních funkcí a paměti. Při vysokých dávkách může dojít ke smrti následkem deprese dýchací činnosti. **6) Závislost na stimulantech** – při této závislosti se používají látky, jako jsou amfetamin, fenmetrazin, dexfenmetrazin a metamfetamin (pervitin). Můžeme zde zařadit i kofein. Látky zrychlují metabolismus, tepovou frekvenci, zvyšují pozornost a výkonnost, rozšiřují období bdělosti, objevuje se veselost, euforie a myšlenkový trysk. Často se využívají jako doping. **7) Závislost na organických rozpouštědlech** – nejčastěji bývá využíván toulén, aceton, chloroform, trichlorethan a etylacetát. Organická rozpouštědla jsou levná a snadno dostupná, avšak velmi nebezpečná. Kvůli jejich nízké ceně má velkou oblibu mezi dětmi a mládeží. **8) Závislost na halucinogenech** – se týká přibližně 150 rostlin, které mohou být užity jako omamné halucinogenní látky. Halucinogeny mají schopnost vyvolat deformaci vnímání a změnit myšlenkové procesy. (Fischer, Škoda, 2014)

Přičemž **nelátkové závislosti**, jak jsem již zmiňovala na začátku dané kapitoly, jsou zaměřené na proces. Je to například patologické hráčství, pyromanie, kleptomanie, trichotillomanie, ale také v dnešní době velice populární závislost na internetu, nakupování, mobilních telefonech a práci (workoholismus). **1) Patologické hráčství** – také označováno jako gambling nebo gamblerství. Dle Smolíka (1996) se jedná o časté, opakující se epizody, které dominují v životě jedince a vedou k poškození sociálních, pracovních, materiálních a rodinných hodnot a k zadlužení. Jedinec i přesto pokračuje v hazardních hrách, což souvisí s patologickým hráčstvím. **2) Pyromanie** – nebo také patologické zakládání požárů. Jedná se o opakované zakládání nebo pokusy o založení požárů bez zřetelného motivu. Toto chování je spojeno s pocity vzrůstajícího napětí před činem a intenzivního vzrušení po něm. **3) Kleptomanie** – nebo patologické krádeže můžeme definovat jako opakovanou neschopnost odolat impulzům ukradení věcí, přičemž tyto věci pachatel ke svému obohacení a společenskému fungování nepotřebuje. **4) Trichotillomanie** – je specifická porucha, která je charakteristická zřetelným úbytkem vlasů z důvodu jejich vyškubávání. Škubání není zaviněno poruchami vnímání, je doprovázeno napětím a následným uvolněním a uspokojením. Nicméně nemusí jít pouze o vyškubování vlasů, ale i chlupů na jakýchkoliv částech těla. (Fischer, Škoda, 2014)

Patologické jevy, které jsou v kapitole zmíněny, jsou ty nejznámější, se kterými nelze v rámci sociálně aktivizačních služeb pracovat. Nejen pro jejich závažnost, ale také kvůli tomu,

že již nepatří do oblasti prevence. Proto nemohu k dané problematice uvést příklad z praxe. Samozřejmě v cílové skupině můžeme nalézt osoby, které mají zkušenosti s danými závislostmi, které jsou mnohdy spojené s více závislostmi. Vybavuji si rodinu, kde otec dostal své děti do péče, těsně po absolvování odvykací léčby z alkoholismu. Dřívější závislost byla spojena i s drogami. Nicméně kvůli svým dětem s alkoholovou závislostí úspěšně bojuje, aby byl schopen se o ně postarat. Jelikož měl pronajatý byt a zaměstnání, ve kterém si ho chválili, byly mu děti svěřeny do péče. Během spolupráce již několik let abstinovat a snažil se dobré podmínky pro své děti udržet.

2.5 Zadluženost

Zadluženost je jedním z hlavních nežádoucích jevů, který se ve velké míře objevuje u sociálně znevýhodněných rodin.

Lidé s nízkými příjmy, s více dětmi, neúplné rodiny či mladí rodiče bez finanční gramotnosti se velmi často dostávají do finanční tísně. Mají potíže s hrazením vlastních nákladů, zabezpečení základních potřeb nebo splácet své dluhy. Tyto rodiny se dostávají do dluhové pasti. Jejich domácnosti bývají odpojeny od elektrické energie, plynu či vody a dochází k následné exekuci. Což má negativní vliv na funkce rodiny.

Klienti kvůli výše uvedeným potížím, neví kudy kam a bojí se, že přijdou o své bydlení a následně jim budou odebrány děti. Tudíž k zadluženosti přibývají navazující psychické potíže jako je strach, frustrace, beznadějí či agresivita, což vyvolává časté konfliktní situace v rodině.

Situaci řeší mnoha různými způsoby, jako jsou například další půjčky od lichvářů, což je dostává do fáze, že mají strach o sebe a své blízké. Nebo vyhledávají sociální služby typu krizového centra a jim podobných, které rodinu podpoří a spolupracují na vyřešení jejich nepříznivé sociální situace.

Pro mnohé je řešením zjištění, že mají nárok na dávky ze státní sociální podpory či hmotné nouze. Někteří netuší, že by se jejich finanční situace mohla zlepšit sociální dávkou – příspěvkem na bydlení (ze státní sociální podpory) či doplatkem na bydlení (z hmotné nouze). Také je jim prostřednictvím sociálních pracovníků nabízena potravinová pomoc, která obsahuje trvanlivé suroviny, hygienické potřeby a někdy prostředky na úklid domácnosti. Což trochu zlepší životní úroveň rodiny a motivuje je k lepší spolupráci s úřady a sociálními pracovníky, ke kterým jsou ve většině případech velmi nedůvěřiví.

Mezi další formy pomoci můžeme zařadit změnu zaměstnání, insolvenční řízení či oddlužení. Insolvenční řízení můžeme definovat jako platební neschopnost. Pokud se jedinec nebo v našem případě rodina ocitne v situaci, kdy není schopna platit své závazky, může si zažádat o insolvenční řízení. V insolvenčním řízení je následně klientovi přiřazen insolvenční správce, který se snaží situaci vyřešit. Dále soud rozhodne, zda insolvenční řízení schválí či nikoliv. Poté se musí ozvat věřitelé a na základě toho musí být klient schopen během pěti let uhradit, alespoň 30% z celkové dlužné částky. Zbytek je mu „odpuštěn“. Pro schválení insolvenčního řízení je třeba splnit několik podmínek, jako je například stálé zaměstnání.

Zadluženost patří mezi velice časté problémy rodin, se kterými v rámci služby sanace rodiny spolupracuji. Mnohdy si klienti berou půjčky kvůli sobě, ale někdy i kvůli svým příbuzným, kteří nejsou schopni jim danou částku splácet. Klienti následně také nejsou schopni tento dluh hradit. Klientka se dvěma dětmi si vzala půjčky, aby její rodiče, kteří ve větší míře konzumují alkohol, nepřišli o bydlení. Nicméně jak jsem se zmiňovala výše, danou částku jí nespláceli a společnost, od které si peníze půjčila, požadovala domluvené měsíční platby. Vzhledem k jejím příjmům a výdajům, které nově zahrnovaly měsíčky splátky, nebylo možné, aby živila dvě děti a platila nájemné, proto se dostala do exekuce. V současné době je zaměstnaná a své dluhy se snaží pravidelně splácet.

2.6 Problematika v oblasti bydlení

Ani zdaleka by mě nenapadlo, že mezi závažné problémy můžeme zařadit i problematiku bydlení. Z povolení sociálního pracovníka jsem zjistila, že problémem mohou být nízké příjmy rodiny či omezená nabídka bytů k pronajmutí.

Z vlastní zkušenosti mohu říci, že více než polovina našich klientů ze služby sanace rodiny má potíže s bydlením. Příčinou jsou nedostatečné finance či nízká nabídka bytů či domů k pronajmu.

Neúplné rodiny či rodiny s nízkými příjmy si nemohou dovolit dát za pronájem bytu o velikosti garsoniéry 9.000,- Kč včetně energií a zaplatit více než 10.000,- Kč za kauci bytu. Proto tyto rodiny mají vysoký zájem o městské či sociální byty, které jsou pro ně více dosažitelné. Sociální pracovníci v naší oblasti rodinám pomáhají a hledají pro ně různé nadace, které jim s tak vysokou částkou na kauci bytu pomohou či celou uhradí. Nicméně stále vysokou částku činí nájemné s energiemi, s čímž není možné pomoci jinak než formou sociálních dávek, jak jsem uváděla již v předchozí kapitole.

Městské a sociální bydlení je velice žádané kvůli nízké ceně a nulové kauci na bydlení. Podmínkou pro získání městského či sociálního bytu je, aby žadatelé neměli předešlé dluhy z pravidelných poplatků za komunální odpad. Což je u spousty zájemců problém. Nabídka tohoto typu bydlení je také velmi omezená.

Proto neúplné rodiny nemají jinou možnost než najít volná místa v azylových domech. V daném zařízení mohou rodiny setrávat maximálně po dobu jednoho roku a na stejné období lze smlouvu prodloužit. Z toho vyplývá, že zařízení řeší problém pouze krátkodobě.

Ve svém zaměstnání jsem měla příležitost na tomto problému s rodinami spolupracovat. Ráda bych vám přiblížila příběh jedné rodiny, která se skládala ze tří dětí a matky. Rodina pobírala rodičovský příspěvek a přídavky na děti. Zmíněná rodina žila v azylovém domě, ve kterém již v minulosti bydlela. Vzhledem k tomu, že se jim nedařilo sehnat žádné vhodné bydlení, tak se sedm let po těchto zařízeních neustále stěhovala. Matka neměla dostatečný příjem, aby mohla pravidelně hradit nájemné a k tomu by zajistila veškeré potřeby všech členů rodiny. Obzvláště dvou starších dětí, které byly v pubertálním věku a měly vyšší požadavky na oblečení a elektroniku. I když se nám podařilo získat příspěvek na kauci bytu, již se nám nepodařilo nalézt vhodnou garsoniérovi či o místnost větší byt, který by byl za přijatelnou cenu, a majitelům by nevadilo, že by v bytě bydlely čtyři osoby. Další překážkou byl i daný příspěvek, se kterým majitelé bytů neměli zkušenosti a postup pro jeho vyřízení si nenechali vysvětlit klientkou ani sociální pracovníci. Proto rodina nezískala žádnou nájemní smlouvu a musela zůstat v zařízení. Momentálně je klientka bez zaměstnání a příspěvek na kauci vypršel.

3 Popis organizace zabývající se aktivizací rodin na Svitavsku – Bonanza Vendolí, z. ú.

Vzhledem k tomu, že daná bakalářská práce se zabývá aktivizací rodin na Svitavsku, budou se následující kapitoly věnovat posláním, struktuře, metodám práce a popisu dalších služeb, které daná organizace poskytuje.

3.1 Poslání ve vztahu k aktivizaci rodin

Než-li se dále začneme věnovat blíže neziskové organizaci Bonanza Vendolí, z. ú. je třeba zmínit zde poslání, cíle, zásady a historii.

Dle webových stránek organizace (O službě - Bonanza Vendolí, z. ú., 2020) zní poslání služby následovně: *„Poskytujeme pomoc a podporu rodinám s ohroženými dětmi v jejich přirozeném prostředí. Motivací a posilováním kompetencí vedeme rodinu k samostatnosti a způsobu života, který je ve společnosti vnímán jako běžný.“*

Mezi základní cíle sociální služby patří vyhledávání a vyhodnocování nenaplňovaných potřeb rodiny, v jejichž důsledku se rodina nachází v nepříznivé sociální situaci. Tato situace je řešena prostřednictvím aktivizačních a podpůrných činností společně s rodinou nejpozději do 12 měsíců od zahájení poskytování služby. Základního cíle je dosahováno plněním dílčích cílů:

- zmapováním všech oblastí potřeb uživatele dle typu služby do 6 měsíců od uzavření smlouvy o poskytování služby, není-li služba ukončena v kratší době než 6 měsíců,
- ukončením poskytování služby splněním stanovených cílů s uživatelem do 12 měsíců od uzavření smlouvy o poskytování služby,
- spokojeností uživatelů s průběhem poskytování služby,
- poskytováním služby v předem dohodnutém rozsahu a intenzitě společně s uživatelem. (O službě - Bonanza Vendolí, z. ú., 2020)

V rámci služby jsou používány následující zásady:

- Základní činnosti služby jsou poskytovány zdarma. Činnosti, které jsou označeny jako „fakultativní“, mohou být zpoplatněny.
- Klient je jejich partnerem. Služby zachovávají lidskou důstojnost, respektují jedinečnost a nezávislost klienta, jeho soukromí a právo vlastní volby. Klient využívá

službu dobrovolně a její činnosti a cíle jsou plánovány společně s klientem. Během spolupráce je důsledně zajištěno dodržování lidských práv a základních svobod klienta.

- Blaho dítěte je nadřazeno. Při poskytování služby je klíčové řešení situace ohroženého dítěte a jeho potřeb. Ostatní zájmy, včetně zájmu rodičů, jsou brány jako sekundární. Primární zodpovědnost za blaho dítěte náleží rodičům, nikoli poskytovateli služby.
- Aktivně vedeou klienta (rodinu) k samostatnosti. Služba se zaměřuje na společné vyhledávání vlastních zdrojů klienta (rodiny) a na posilování kompetencí klienta (rodiny) k řešení své situace. Klient (rodina) je motivován k takovým činnostem, které nevedou k prohlubování nepříznivé sociální situace a podporují jeho sociální začlenění a nezávislost na službě.
- Respektují jedinečnost klienta a rodiny. Poskytování služby vychází z individuálně určených potřeb klienta (rodiny). Na rodinu se nahlíží jako na „systém“ a vyhodnocování a řešení situace je realizováno v souladu s širšími souvislostmi. Během spolupráce je respektováno nastavení rolí v rodině a jejich nastavené způsoby fungování. Hledané řešení odpovídá těmto vztahům a posiluje pozitivní prvky fungování rodiny. (O službě - Bonanza Vendolí, z. ú., 2020)

Bonanza byla založena v roce 2004 a svoji činnost zahájila v roce 2005 na základě poptávky města Svitavy po organizaci, která by poskytovala sociální služby v oblasti primární a sekundární prevence. Jako první sociální služba bylo v roce 2007 registrováno nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Prevence s Bonanzou ve Vendolí 18 (statek), od roku 2008 jako neregistrovaná služba Nízkoprahový klub Díra v prostorách ZŠ Felberova ve Svitavách. Od 1. 1. 2010 je Nízkoprahový klub Díra službou registrovanou. Od ledna roku 2010 byla registrována další sociální služba - sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi pod názvem Drž se na uzdě, která byla od podzimu 2010 obohacena o další metody zapojením do partnerského projektu s názvem „Mentorská asistence“. Roku 2011 byla zahájena činnost NZDM též v Moravské Třebové, v roce 2012 poskytlo Město Moravská Třebová prostory k provozování NZDM na adrese Komenského 46, Moravská Třebová. V těchto prostorách byl zahájen zkušební provoz od 3. 9. 2012 a od roku 2013 je i toto místo poskytování registrováno.

3.2 Struktura organizace

Pro lepší ukotvení a představení si důležité role organizace, je třeba udělat výčet služeb, které nestátní nezisková organizace Bonanza Vendolí, z. ú. poskytuje.

Daná organizace poskytuje sociální služby, které můžeme rozdělit do 2 skupin:

- nízkoprahová zařízení pro děti a mládež;
- sociálně aktivizační služby Drž se na uzdě.

Mezi nízkoprahová zařízení pro děti a mládež můžeme zařadit Nízkoprahový klub Díra Svitavy, který je situován v základní škole Felberova ve Svitavách. Do nedávna byl poskytován zrovna takový klub i v Moravské Třebové, který byl do konce roku 2020 z kapacitních důvodů zrušen. Další Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež sídlí ve Vendolí nedaleko Svitav, který se jmenuje Prevence s Bonanzou. Dané zařízení je specifické v tom, že zde klienti přijdou do kontaktu se zvířaty. Zejména s koňmi a poníky. Blíže budu zařízení specifikovat v následující kapitole.

Do druhé skupiny poskytovaných služeb již zmíněnou organizací patří sociálně aktivizační služby. Tam má své uplatnění sociální služba:

- Drž se na uzdě,
- Mentorská asistence.

Služba Drž se na uzdě, realizuje služby, jako jsou:

- Sanace rodiny,
- Aktivizaci rodin na Svitavsku,
- Výcvik sociálních dovedností,
- Posilující výcvik sociálních dovedností.

Sociální služba – Mentorská asistence se zabývá, jak již z názvu vyplývá vztahu mezi mentorem a mentem (bližší informace v následující podkapitole).

Mezi fakultativní služby, které organizace Bonanza Vendolí, z. ú. poskytuje je jezdecký klub pro děti a mládež realizovaný ve Vendolí v prostorách Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež Prevence s Bonanzou. Další fakultativní služby jsou pobytové letní tábory v tomtéž zařízení a příměstské tábory organizované Nízkoprahovým klubem Díra Svitavy a Nízkoprahovým zařízením pro děti a mládež Prevence s Bonanzou.

3.3 Popis sociálních služeb, které využívá zkoumaná organizace

Daná podkapitola plynule navazuje na předchozí, ve které budu popisovat jednotlivé služby nestátní neziskové organizace Bonanza Vendolí, z. ú.

Drž se na uzdě

Poskytuje pomoc a podporu rodinám s ohroženými dětmi v jejich přirozeném prostředí. Motivací a posilováním kompetencí vedeme rodinu k samostatnosti a způsobu života, který je ve společnosti vnímán jako běžný.

Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi „Drž se na uzdě“ je dle využívaných metod rozdělena do pracovních skupin: **1. Sanace rodiny** – základní aktivizační činnosti, jejichž cílem je vyřešení nepříznivé sociální situace celé rodiny. Jedná se převážně o terénní práci přímo v rodině. Součástí sanace rodiny je rodinná mediace. **2. Výcvik sociálních dovedností** – program určený primárně pro děti, využívající metody zážitkové pedagogiky, osobnostně sociální výchovy a hiporehabilitace v pedagogické a sociální praxi. Cílem programu je posilování sociálních dovedností dětí. Program je doplňován o terénní práci v rodině. **3. Mentorská asistence** – program určený primárně pro děti, využívající metody mentoringu a osobnostně sociální výchovy. Cílem programu je eliminace nepříznivé sociální situace vycházející ze školní neúspěšnosti dítěte. Součástí programu může být i terénní práce v rodině. **4. Prázdninový pobyt** – krátkodobý termínovaný pobyt ve službě, jehož cílem je prevence sociálního vyloučení dítěte prostřednictvím přirozeného kontaktu s vrstevníky. Součástí prázdninových pobytů může být i terénní práce v rodině. **5. Aktivizace rodin** – program určený rodinám s dětmi, využívající metody hiporehabilitace v pedagogické a sociální praxi a zážitkové pedagogiky. Cílem je aktivizace rodin a motivace ke změně. Program je doplněn o terénní práci v rodině.

Základním cílem poskytované sociální služby je vyhledávat a vyhodnocovat nenaplněvané potřeby rodiny, v jejichž důsledku se rodina nachází v nepříznivé sociální situaci. Tato situace je řešena prostřednictvím aktivizačních a podpůrných činností společně s rodinou nejpozději do 12 měsíců od zahájení poskytování služby.

Základního cíle je dosahováno plněním dílčích cílů: zmapováním všech oblastí potřeb uživatele dle typu služby do 6 měsíců od uzavření smlouvy o poskytování služby, není-li služba ukončena v kratší době než 6 měsíců; ukončením poskytování služby splněním stanovených cílů s uživatelem do 12 měsíců od uzavření smlouvy o poskytování služby; spokojeností uživatelů s průběhem poskytování služby; poskytováním služby v předem

dohodnutém rozsahu a intenzitě společně s uživatelem. (O službě - Bonanza Vendolí, z. ú., 2020)

Služba je určena rodinám s dětmi ze Svitavska, Moravskotřebovska, Poličska a Litomyšlska, jejichž vývoj je ohrožen v důsledku dlouhodobé krizové situace v rodině, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat a v případě existence dalších rizik ohrožení jejich vývoje.

Dle pracovních skupin se cílová skupina dále specifikuje: **1. Sanace rodiny** – určena pro rodiny s dětmi do 18 let. **2. Výcvik sociálních dovedností** – určen pro děti ve věku od 8 do 15 let a jejich rodiny. Výcvik sociálních dovedností není vhodný pro děti, jejichž zdravotní stav neumožňuje vykonávání činností v rámci programu (na základě individuálního posouzení ve spolupráci s uživatelem). **3. Mentorská asistence** – určena pro žáky prvního stupně základního vzdělávání, které mají výchovné, vzdělávací nebo vztahové problémy. V případě potřeby je zaměření činností rozšířeno o terénní práci v rodině. Mentorská asistence není vhodná pro děti, jejichž zdravotní stav vyžaduje přítomnost odborného pracovníka (např. speciálního pedagoga, lékaře apod.), který není součástí týmu poskytovatele nebo není možné jej zajistit ze strany zadavatele. **4. Prázdninový pobyt** – určen pro děti ve věku od 8 do 15 let. V případě potřeby je zaměření činností rozšířeno o terénní práci v rodině. Prázdninový pobyt není vhodný pro děti, jejichž zdravotní stav neumožňuje vykonávání činností v rámci programu (na základě individuálního posouzení ve spolupráci s uživatelem). **5. Aktivizace rodin** – cílena na rodiny s dětmi do 18 let. (O službě - Bonanza Vendolí, z. ú., 2020)

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Prevence s Bonanzou

Posláním Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež Prevence s Bonanzou je poskytovat podporu a pomoc dětem a mládeži, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci a usilovat o jejich sociální začlenění. Vytváří podmínky podporující jejich schopnost a motivaci podílet se na řešení svých problémů a podporuje rozvoj jejich osobnosti prostřednictvím hiporehabilitace. (O klubu - Bonanza Vendolí, z. ú., 2020)

Mezi cíle organizace patří poskytování uživatelům individuální podporu tak, aby se dokázali vyrovnat s obtížnými životními událostmi a naučili se tyto situace řešit vlastními silami a prostředky. Plánovat a společně s uživateli realizovat aktivity podporující rozvoj jejich dovedností, včetně aktivit s využitím koní. Mapovat všechny oblasti potřeb uživatele dle typu služby do 3 měsíců, nebo do 10 setkání od uzavření dohody o poskytování služby. Zprostředkovávat cílové skupině informace, které vedou k prevenci sociálně patologických

jevů. Poskytovat podporu mladým lidem při začleňování do skupiny vrstevníků i do společnosti.

Služba je určena dětem a mládeži ve věku od 8 do 26 let z Vendolí, Svitav a okolí, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci (např. v oblasti rodiny, školy, práce atd.) a z různých důvodů nevyužívají standardní formy volnočasových aktivit. Služba smí být poskytována i dětem ve věku od 6 do 8 let, ale pouze ve spolupráci se zákonnými zástupci. (O klubu - Bonanza Vendolí, z. ú., 2020)

Nízkoprahový klub Díra Svitavy

Posláním nízkoprahového zařízení pro děti a mládež Nízkoprahový klub Díra je poskytovat podporu a pomoc dětem a mládeži, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci a usilovat o jejich sociální začlenění. Vytváří podmínky podporující jejich schopnost a motivaci podílet se na řešení svých problémů a podporujeme rozvoj jejich osobnosti. (O klubu - Bonanza Vendolí, z. ú., 2020)

Cílem je poskytovat uživatelům individuální podporu tak, aby se dokázali vyrovnat s obtížnými životními událostmi a naučili se tyto situace řešit vlastními silami a prostředky (každý uživatel má vytvořen svůj individuální plán). Plánovat a společně s uživateli realizovat aktivity podporující rozvoj jejich dovedností (v minimálním rozsahu 40 % všech výkonů). Mapovat všechny oblasti potřeb uživatele dle typu služby do 6 měsíců od uzavření dohody o poskytování služby, není-li služba ukončena v kratší době než 6 měsíců (minimálně u 60 % všech uživatelů služby). Zprostředkovávat cílové skupině informace, které vedou k prevenci sociálně patologických jevů (minimálně 4 besedy ročně). Posilovat kompetence mladých lidí k samostatnému řešení životních situací a vést je k zodpovědnosti za důsledky svých rozhodnutí. Poskytovat podporu mladým lidem při začleňování do skupiny vrstevníků i do společnosti. Motivovat mladé lidi k samostatnému vyhledávání běžných volnočasových aktivit.

Služba je určena dětem a mládeži ve věku od 8 do 26 let ze Svitav, Moravské Třebové a okolí, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci (např. v oblasti rodiny, školy, práce, atd.) a z různých důvodů nevyužívají standardní formy volnočasových aktivit. (O klubu - Bonanza Vendolí, z. ú., 2020)

3.4 Metody práce v organizaci

V rámci lepší propojenosti a pochopení veškerých nabízených služeb, které nestátní nezisková organizace Bonanza Vendolí, z. ú. poskytuje budu v dané kapitole popisovat metody práce, které využívá.

Hiporehabilitace v pedagogické a sociální praxi

Hiporehabilitace je složenina slov hippos (řecky kůň) a rehabilitace. Danou metodu si nejčastěji spojujeme s pomocí osobám s fyzickým postižením, například lidem upoutaným na invalidní vozík. Ta je však jen jedním ze čtyř rovnocenných oborů hiporehabilitace. Stále větší popularitu si získává Hipoterapie v psychiatrii, fyzioterapii a psychologii, která pomáhá dětem a dospělým s duševními poruchami, jako je deprese, poruchy nálad, schizofrenie, závislosti či dětem se syndromem ADHD. Dalším oborem je Hiporehabilitace v pedagogické a sociální praxi, jako metoda speciální a sociální pedagogiky zaměřená na problémy s příliš agresivním nebo naopak submisivním chováním, se zařazením do kolektivu, nebo s přijetím autority a podobně. Poslední, sportovní disciplínou, je parajezdectví, kde lidé se zdravotním znevýhodněním se mohou realizovat v paravoltiži a paradrezuře. (Hiporehabilitace | Česká hiporehabilitační společnost)

Metoda spočívá ve vytváření interakce – kůň ↔ terapeut nebo vzájemné interakce mezi účastníky. Využívá kontakt klienta s koněm ze země nebo ze sedla. Hiporehabilitace má pozitivní účinky na stimulaci těla a psychiku. Mezi stimulační těla můžeme zařadit: koordinaci pohybů (přizpůsobování se trojrozměrnému pohybu koně), trénink rovnováhy, posilování svalů a příznivé ovlivnění funkce vnitřních orgánů (peristaltika žaludku, střev a močového ústrojí), prohloubené dýchání (rytmičnost chůze koně může přispívat k rytmičnosti dýchání), podporu látkové výměny a vylučování endorfinů. Pozitivně působí na psychiku zejména na oblasti: sebepoznání, poznání vlastních dovedností (emocionální podpora – pocit jistoty, roste sebevědomí, uvolnění napětí, zábran, rozvoj sociálních dovedností (komunikace, kooperace mezi klienty, vymezení hranic, schopnost adaptace, hodnotový systém, kontrola chování, zodpovědnost), rozvoj a aktivizace kognitivních funkcí (paměť, myšlení, řeč, koncentrace pozornosti), emoce (radost, smutek, nejistota, strach + vnímání a reakce koněm) a relaxace.

Práce se skupinou

Během života patříme do různých skupin, které nazýváme sociální skupiny. Tyto skupiny poskytují mnoho příležitostí ke sdílení pocitů, myšlenek, zkušeností a slouží k výměně nebo shromažďování informací.

Danou metodu nestátní nezisková organizace Bonanza Vendolí, z. ú. využívá především v programu aktivizace rodin na Svitavsku, výcviku sociálních dovedností, posilujícím výcviku sociálních dovedností i v nízkoprahových zařízeních.

Práce s rodinou

Sociální práce s rodinou je nesmírně důležitou složkou, obzvláště v případě mladistvých predelikventů či psychicky nevyrovnaného dítěte. Dítě může být zařazeno v mnoha službách nebo programech, které by mu s daným problémem mělo pomoci, ale spolupráce s celou rodinou jako s celkem a různými institucemi (např. škola), kam dítě dochází nám teprve může pomoci pochopit celý kontext dané situace. (Matoušek a kol., 2013)

Při práci s rodinou je také velmi důležitá spolupráce se všemi institucemi či orgány, které v rodině působí a pravidelně společně komunikují a konzultují následné metody a kroky, jak danou rodinu podpořit a pomoci jí.

Díky systému včasné intervence ve Svitavách a propojenosti služeb organizace Bonanza Vendolí, z. ú. lze výše uvedené důležitosti propojovat, a tak efektivně spolupracovat s rodinou na vymezeném cíli.

Nestátní nezisková organizace Bonanza Vendolí, z. ú. danou metodu práce využívá v sociálně aktivizačních službách, do které aktivizační program na Svitavsku a sanace rodiny.

4 Preventivní a aktivizační programy neziskové organizace Bonanza Vendolí, z. ú.

V dané kapitole bych ráda čtenáře seznámila s pojmy, co znamenají preventivní a aktivizační programy. Dále se zaměříme na legislativu, podle které se řídí. A poté se budeme zaměřovat, jak dané programy probíhají pro naši lepší představivost.

4.1 Úvod do aktivizačních a preventivních programů

Než-li začneme charakterizovat preventivní a aktivizační program, je třeba si definovat pojmy prevence a aktivizace.

Prevence je soubor opatření zaměřených na předcházení nežádoucím jevům. Může se jednat o záškoláctví, agresivní chování či delikvenci. (Průcha, Walterová, Mareš, 2013) V prevenci zaměřené na rodiny s dětmi je zapotřebí předcházet sociálnímu vyloučení z důsledku nízkých finančních příjmů, nevhodného bydlení nebo delikventního chování dětí.

Pojetí prevence se dělí na užší a širší. Užší prevence je chápána jako tzv. imunizace nebo ochrana člověka a společnosti před negativními vlivy a důsledky rizikového chování. Řadí se do ní výchovné, vzdělávací a zdravotní intervence, které pomáhají předcházet a eliminovat projevy rizikového chování. V širším pojetí je cílem zájmu terciární prevence. Daný typ prevence se využívá v případech, kdy aktivity a intervence z oblasti primární prevence jsou neúčinné. (Čech, 2015)

Prevenci můžeme také rozdělit na primární, sekundární a terciární. **Primární prevence** zabraňuje vzniku nežádoucích jevů. V dané prevenci nejsou žádné nežádoucí jevy. Důležitá je prevence žádoucího chování a jednání. **Sekundární prevence** se snaží nežádoucí jevy včas odhalit a pracovat s nimi už v rané fázi jejich vzniku. Jedná se odklon dětí od rizikového stylu života. **Terciární prevence** se snaží zabránit dalším komplikacím, když už nežádoucí jevy jsou v procesu. (Průcha, Walterová, Mareš, 2013)

Pro předmět zájmu dané bakalářské práce se nacházíme především v primární a sekundární prevenci.

Aktivizaci můžeme ve volném překladu definovat jako proces, kdy je klient psychicky a fyzicky podněcován k aktivitě.

Aktivizační programy můžeme nalézt v souvislosti se sociálními službami, ve vzdělávacích zařízeních, ve zdravotnictví či sportovní oblasti.

V literatuře se můžeme setkat s názvem **sociálně aktivizační služby**. Jedná se o služby realizované neziskovými organizacemi, které se snaží rodinám v nouzi či sociálně znevýhodněné situaci podpořit rodinu k nápravě funkcí rodiny a naplnit jejich potřeby.

Mezi sociálně aktivizační činnosti patří zejména výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, sociálně terapeutické činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů s důrazem na zájmy dítěte, pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou, poradenství – sociální, sociálně právní, psychologické, poradenství o výchově a právní, kontrolně podpůrný režim, odborné posuzování rodinné situace, podpora interdisciplinární spolupráce. (Sociálně aktivizační služby – Dětské krizové centrum, 2021)

4.2 Legislativa vymezující prevenci a aktivizaci

Sociální péče, pomoc, podpora a prevence se řídí zákonem číslo 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se především o služby sociální prevence. Dále se daná legislativa vymezuje dle vyhlášky číslo 505/2006 Sb. v platném znění. Vzhledem k cílové skupině dané práce je zapotřebí i zákon číslo 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Zákon číslo 108/2006 Sb., o sociálních službách je rozdělen do deseti částí, které se věnují úvodním ustanovením, příspěvku na péči, sociálním službám, inspekci poskytování sociálních služeb, mlčenlivosti, financování sociálních služeb, přestupkům, předpokladům pro výkon povolání sociálního pracovníka, předpokladům pro výkon činnosti v sociálních službách, akreditacím vzdělávacích zařízeních a akreditacím vzdělávacích programů, a v neposlední řadě společným, přechodným a závěrečným ustanovením. Zákon také definuje cílovou skupinu, charakterizuje základní činnosti poskytovaných služeb. (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách)

Vyhláška číslo 505/2006 Sb. úzce souvisí se zákonem číslo 108/2006, o sociálních službách, jelikož provádí některá ustanovení a upravuje rozsah úkonů, prováděných při naplňování základních činností při poskytování sociálně aktivizačních služeb. Vyhláška je rozdělena do devíti částí, která se zabývají způsobem hodnocení schopnosti zvládat základní životní potřeby, rozsahem úkonů poskytovaných v rámci základních činností u jednotlivých druhů a sociálních služeb a maximální výši úhrad za poskytování některých sociálních služeb, zdravotními stavy vylučující poskytování pobytových sociálních služeb, kvalifikačním kurzem pro pracovníky v sociálních službách, hodnocením plnění standardů kvality sociálních služeb a informace o výsledku provedené inspekce, náležitostmi průkazů

zaměstnanec obce a zaměstnanec kraje oprávněného k výkonu činnosti sociální práce, podmínkami pro zpracování a strukturu střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb kraje, přechodnými ustanoveními a účinností. (Vyhláška č. 505/2006 Sb.)

Zákonem číslo 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí se nezabývá pouze orgánem sociálně-právní ochrany dětí, ale i postupy, charakteristikou a dílčími kroky náhradní výchovou. Zákon je rozdělen do jedenácti částí, jako jsou: úvodní ustanovení, základní ustanovení sociálně-právní ochrany, opatření sociálně-právní ochrany, zařízení sociálně-právní ochrany, pěstounská péče, poskytování sociálně-právní ochrany pověřenými osobami, inspekce poskytování sociálně-právní ochrany, společná ustanovení, přestupky, řízení a místní příslušnost, přechodná a závěrečná ustanovení. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí)

Pro neziskové organizace je nejstěžejnější zákon číslo 108/2006 Sb., o sociálních službách, kterým se řídí a dle něj poskytují sociální služby svým klientům. Na kvalitu poskytovaných služeb dbá inspekce poskytování sociálních služeb.

4.3 Popis průběhu aktivizačního programu

Vzhledem k tomu, že v literatuře nelze najít průběh aktivizačního programu či jeho organizační zařazení, využiji pro popis průběhu program Aktivizace rodin na Svitavsku, který realizuje nezisková organizace Bonanza Vendolí, z. ú. (popis organizace naleznete na straně 32 dané práce).

Nejdůležitější je výběr rodin s dětmi, který musí splňovat cílovou skupinu služby. Jedná se především o rodiny s dětmi se sociálními problémy často spojené s ekonomickým deficitem, problémy s bydlením, dlouhodobou nezaměstnaností (jednoho nebo obou rodičů), nezralost rodičů, osobnostní nastavení rodičů (např. z důvodu chybějících vlastních rodičovských modelů; alkoholismus či závislosti v rodině; nezáměr rodičů o denní režim dětí; nezáměr rodičů o zajištění základního vzdělání dětí), snížené dovednosti v péči o dítě a jeho výchově (např. vzhledem ke sníženému intelektu), vztahové konflikty v rodině (např. i domácí násilí či syndrom CAN), rozvod rodičů nebo nové partnerské vztahy rodičů, obtíže s dorozumíváním a vyjednáváním svých práv při kontaktu s úřady a institucemi, výkon trestu odnětí svobody (jednoho nebo obou rodičů). (O službě - Bonanza Vendolí, z. ú., 2020)

Výběr se koná ve spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, který klienty doporučí společně se zakázkou individuálního plánu a dopředu zařazení do programu předjedná. Organizace dále rodiče kontaktuje, domluví si osobní setkání a vysvětlí podstatné informace

o programu Aktivizace rodin na Svitavsku, projdou si společně smlouvu o poskytování služby a podepíší ji. Maximální kapacita je pro čtyři rodiny. Program se realizuje 2x – 3x ročně.

Dále jsou rodiče informováni o dvou pobytových víkendech, které budou realizovány. Rodiny mají zajištěné ubytování, stravu a dopravu, jelikož program probíhá v prostorách statku ve Vendolí (nedaleko Svitav), kde během týdne prostor využívá Nizkoprahové zařízení pro děti a mládež Prevence s Bonanzou. Program zaštiťují celkem čtyři lektori, kteří za pomoci rozhovoru a přirozené atmosféry nenásilně komunikují s rodinami a mapují jejich nepříznivou sociální situaci.

Po zmapování je cílem programu motivovat klienty k aktivizaci a především ke změně. Během programu jsou prostředkem pro stimulace klientů zvířata především koně. Naučí se vyměňovat podestýlku ve stájích, vyčistit koně a mají příležitost se na koních svézt. Během práce u koně se snaží zaměřit na stimulace, jako jsou:

- **stimulace prožívání:** emoční aktivizace, smyslové podněty a motorické, relaxace, odpoutání pozornosti od problémů;
- **stimulace tělesná:** svalová a relaxace, správné držení těla a vnitřních orgánů, trénink koordinace pohybů, rovnováhy a dechu;
- **stimulace kognitivních funkcí:** paměti a pozornosti, orientace v prostoru, exekutivních funkcí;
- **stimulace sociální:** podpora zdravého sebevědomí a správného sebehodnocení, sebereflexe a zpětná vazba, vůle, motivace, zájmy, sociální učení nápodobou a posilováním, formování interpersonálních vztahů ve skupině, kreativity.

Během nenucené atmosféry a zúčastnění se pouze těch aktivit, o které jeví zájem, má program pozitivní vliv na komunikaci s klienty a především na důvěru.

Cílem aktivizačního programu je zvýšení motivace rodin ke spolupráci na změnách směřujících k obnovení funkcí rodin. Také se program snaží vyhledávat a definovat potřeby rodin a nacházet zdroje podporující stabilitu rodin.

Po absolvování programu Aktivizace rodin na Svitavsku mají rodiny s dětmi větší důvěru k sociálním službám a jsou motivovány ke změně.

5 Možnosti a specifika aktivizace problémových rodin na Svitavsku

V kapitole Možnosti a specifika aktivizace problémových rodin na Svitavsku se budu zabývat vlastním výzkumným šetření na základě zpracovaných teoretických poznatků z odborné literatury popsané v první polovině dané práce.

Druh výzkumu a zvolená výzkumná metoda

Vzhledem ke zvolenému tématu jsem se nakonec rozhodla realizovat kvalitativní výzkum pomocí polostrukturovaných rozhovorů, jak jsem již uváděla v úvodu dané práce. Zvolenou metodu následně obohatím o kazuistiky klientů programu Aktivizace rodin na Svitavsku. Závěry výzkumného šetření jsou uvedeny ve slovní formě. Pro danou metodu je důležitý osobní kontakt s respondentem s cílem získat zpětnou vazbu již zmíněné sociální službě.

Cíl výzkumného šetření

Jak již z názvu mé bakalářské práce vyplývá, cílem šetření je zjistit míru efektivity programu aktivizace rodin na Svitavsku, který realizuje nezisková organizace Bonanza Vendolí, z. ú. Proto následující kapitola vymezuje proces sběru dat a způsob hledání odpovědí na hlavní výzkumnou otázku (HVO). V HVO naleznete cíl bakalářské práce: *Jak působil program Aktivizace rodin na Svitavsku na dotazované respondenty?*

Hlavní otázka je dále rozdělena do dalších dílčích výzkumných otázek (DVO I-III), které jsou členěny do tazatelských otázek (TO 1-11):

- DVO I: *Co respondentům aktivizační program na Svitavsku přinesl?*
 - TO č. 1: Proč jste se rozhodl/a vstoupit do aktivizačního programu na Svitavsku?
 - TO č. 2: Co Vám osobně přinesla zkušenost účastnit se daného programu?
 - TO č. 3: Splnil aktivizační program Vaše očekávání?
 - TO č. 4: Jaká aktivita Vás během programu nejvíce bavila, a která ne?
- DVO II: *Podporuje účast v programu sociální dovednosti respondentů?*
 - TO č. 5: Jakým způsobem se Vám podařilo navázat vztah s lektory aktivizačního programu?
 - TO č. 6: Jak jste se cítil/a se svými dětmi v prostředí realizace programu?
 - TO č. 7: Změnil se Váš pohled na právě prožívanou situaci díky aktivizačnímu programu?
- DVO III: *Aplikují respondenti získané zkušenosti i ve svém osobním životě?*

TO č. 8: V čem Vám účast v programu pomohla?

TO č. 9: Zažil/a jste v minulosti ve výchově dětí náročnou situaci, a jak jste jí řešil/a?

TO č. 10: Změnilo se něco ve Vaší výchově dětí po programu aktivizace rodin?

TO č. 11: Jak hodnotíte realizovaný program?

Charakteristika výzkumného vzorku

Pro účely bakalářské práce jsem pro výzkumné šetření zvolila účastníky záměrně dle programu aktivizace rodin na Svitavsku, abych mohla zhodnotit jeho efektivitu. V daném programu jsem si pro výzkumné šetření vybrala klienty nestátní neziskové organizace Bonanza Vendolí, z. ú., kteří spolupracují se sociálně aktivizační službou Drž se na uzdě a jsou zařazeni v daném programu. Kritériem pro výběr výzkumného vzorku byla účast v programu aktivizace rodin Svitavsku. Ve výzkumném souboru jsou tři respondenti, z toho dvě ženy a jeden muž ve věku 25 – 29 let. Pro zachování pravidel GDPR a anonymity nebudu v práci uvádět jména respondentů, ale budu používat označení R1 – R3. Pro lepší srozumitelnost a představu o složení výzkumného vzorku naleznete pod tímto textem Tabulku č. 2 se základními údaji o respondentech.

Označení respondenta	Pohlaví	Počet dětí	Stav rodiny
R1	Žena	2	Neúplná rodina
R2	Žena	1	Neúplná rodina
R3	Muž	3	Úplná (nová manželka)

Tabulka č. 2: Základní údaje o respondentech

Pro lepší pochopení druhé části kapitoly a výzkumného šetření se budu dále zabývat kazuistikami a životními příběhy respondentů.

Kazuistiky dotazovaných respondentů

Pro lepší pochopení rozhovorů se budu dále věnovat jednotlivým kazuistikám respondentů, kteří se zúčastnili mého výzkumného šetření. Níže budou uvedeny všechny tři rodiny respondentů, kteří byli označováni R1, R2 a R3.

Respondentka R1

Respondentka již v útlém věku otěhotněla, a jak sama sdělila, nebyla dostatečně zralá postarat se o dítě a nenacházela vhodného partnera, který by jí s danou situací pomohl a podporoval ji. Proto její dceru měla svěřenou do péče její matka (babička dítěte), kterou vychovávala, a biologická matka se přestěhovala do většího města. Nyní by si svou dceru chtěla svěřit do péče a její matka jí v tom podporuje.

Rodinná anamnéza

Dívka první tři roky života žila se svou biologickou matkou a dědečkem (otcem matky), který měl problémy s alkoholem a svou vnučku nedokázal pohlídat. Společné soužití nefungovalo a biologická matka střídala partnery. Vzhledem k nevhodnému prostředí byla dívka svěřená do péče babičky. Důvodem bylo životní uspořádání biologické matky. Nicméně vnučku má babička v péči od jejích tří let, což je šest let. Biologická matka má nyní stálého partnera a má zájem si svou dceru vzít do své péče. Našla si vhodné bydlení s kamarádem, kvůli vysokému nájemnému. Avšak babička s vnučkou a synem byli nuceni se k nim nastěhovat kvůli nevěře babičky (babička byla nevěrná svému manželovi). Proto v bytě nyní bydlí biologická matka s kamarádem, babička s vnučkou, synem a novým přítelem. Dle slov respondentky to bylo pouze dočasné, než si najdou nové vhodné bydlení. Ale babička nové bydlení nehledá.

Školní anamnéza

Dívka se v předškolním projevovala jako všechny děti – aktivní, komunikativní dítě. I školní prostředí zvládala bezproblémově.

Zdravotní anamnéza

Dívka je dle matky a babičky typické zdravé dítě bez tělesných obtíží.

Diagnóza

Dívka se v současné době jeví uzavřeně, kromě rodiny nekomunikuje s dospělými osobami. Dle pedagogů a sociální pracovnice si ve školním prostředí více uvědomuje rozdílnost fungování její rodiny oproti jiným vrstevníkům. Vzhledem k nastavení distanční výuky, a kvůli epidemiologickým opatřením, se dítě setkává pouze s dospělými a jeho vrstevnické kontakty byly eliminovány. Rodině byla doporučena pedagogicko-psychologická poradna. Nicméně dívka s nikým nekomunikovala a dostala další termín za šest měsíců. Dívka je také velice fixovaná na svou matku a blízké příbuzné.

Prognóza

Na základě rozhovoru je patrné, že dívka potřebuje více času, než začne komunikovat s dospělými osobami. Také na základě pozorování dítěte na aktivizačním programu je více zdrženlivá a adaptace na cizí prostředí je náročnější. Nicméně po určitém čase a poznávání nových lidí je dívka schopna navazovat kontakty s dospělými osobami i s vrstevníky. Také se během programu dokázala odloučit od matky, nevyhledávala ji a byla samostatná. Proto dle mého názoru to dokáže i v běžném životě, ale je třeba ji dopřát dostatek času na adaptaci v prostředí a na navázání kontaktu.

Respondentka R2

Žena žije se svými dvěma dětmi v pronajatém bytě. Se svým současným manželem, se kterým má dceru, se rozvádí. Nyní svádí boj o to, kdo dívku bude mít ve své péči. Prozatím probíhá střídavá péče po týdnu.

Rodinná anamnéza

Respondentka vyrůstala v pěstounské péči, s pěstouny má i nadále pěkný vztah a bere je jako biologické rodiče. Ve dvaceti letech se svým partnerem otěhotněla a narodil se jim syn. Avšak krátce po narození chlapce byl jeho otec zastřelen za neznámých okolností a matka zůstala s dítětem sama. Po čase si našla nového partnera, se kterým uzavřela manželství a narodila se jim dcera. Muž si však chlapce téměř nevnímal, po narození dcery se k němu nechoval hezky a nadměrně a neoprávněně jej trestal. Manželství se po čase rozpadlo a nyní se rozvádí. Otec by chtěl svou dceru do své péče a s manželkou komunikuje pouze prostřednictvím právního zástupce.

Školní anamnéza

Chlapec má diagnostikovanou hyperaktivitu s poruchou pozornosti (ADHD). Ve třídě se projevuje velice hyperaktivně, neudrží pozornost, strhává na sebe pozornost, neuznává autority a často je až agresivní vůči svým spolužákům. Své výbuchy vzteku proti vrstevníkům si sám omlouvá, že je ADHD. Třídní učitelka velice často telefonuje matce, kvůli častému porušování nastavených pravidel.

Zdravotní anamnéza

Chlapec má diagnostikovanou hyperaktivitu s poruchou pozornosti (ADHD). Jinak je zdravotně bez obtíží.

Diagnóza

Chlapec je velmi hyperaktivní, nepozorný a má časté výbuchy vzteku. Matka není důsledná, nemá dostatečné rodičovské kompetence a nastavená jasná pravidla, která by byla dodržována. Je si vědoma toho, že by chlapec potřeboval fyzické vybití, ovšem epidemiologická situace neumožňovala volnočasové aktivity, o které by jevil zájem.

Prognóza

Na základě výzkumného šetření bylo zaznamenáno, že matka pozorovala projevy chování svého syna a zjistila, že v kontaktu se zvířaty dokáže být chlapec soustředěný, umí respektovat nastavená pravidla a spory s vrstevníky řeší v klidu. Také se v blízkosti koně dokáže chovat bezpečně, zodpovědně a přirozeně velké zvíře respektuje. Respondentka má zájem tyto projevy u chlapce i nadále rozvíjet, a proto má zájem o navazující služby, které organizace Bonanza Vendolí, z. ú. nabízí.

Respondent R3

Muž žije se svými třemi dětmi (dva chlapci a dívka) a manželkou ve společné domácnosti. Rodina se často stěhovala a nenacházela podporu v sociálních službách, kterou očekávala.

Rodinná anamnéza

Otec pochází z vyloučené lokality v nejmenovaném městě. V tomtéž místě se seznámil s biologickou matkou svých dětí. V průběhu vztahu mu žena porodila dceru a syna a poté od rodiny odešla kvůli jinému muži, který sám vychovával sedm dětí. Respondent se seznámil se svou současnou manželkou, která s ním společně vychovávala jeho děti od jejich útlého dětství. Jelikož děti si na svou biologickou matku nepamatují, považují za matku otcovu manželku. Po čase si biologická matka soudně vyžádala testy otcovství a respondent zjistil, že má dalšího syna, kterého si nechal svěřit do vlastní péče. Nejmladší člen rodiny přišel ve svých dvou letech a sourozenci situaci nerozuměli. Vzhledem k tomu, že otcova manželka nebyla těhotná, a jejich bratr přišel ve dvou letech, mají ho za nevlastního, a také mu to dávali najevo. Nejčastější spory jsou mezi chlapci. Starší syn má oční vadu a šilhá. Z toho důvodu nosí okluzor. Proto je otcem protěžovaný a je mu nadřezováno. Chlapec měl po příchodu od biologické matky psychické potíže a velké výbuchy vzteku. Stavěl se a celé tělo vzteky nafukoval. Posléze se dozvěděli, že syn byl u matky týrán, jelikož má míšený původ (Čech, Rom). Z toho důvodu byl přítelem biologické matky velice zanedbáván a týrán – nedostával najíst, byl zavírán na hodiny do skříně a také šikanován ostatními dětmi v rodině. Rodina se často stěhovala, a také kvůli finančním potížím byla několikrát i rozdělena.

Školní anamnéza

Dvě nejstarší děti se pravidelně účastní distanční výuky a nemají intelektuální potíže. Nejmladší chlapec je předškolního věku a teprve nastoupí do mateřské školy. Nejstarší syn má výchovné problémy, a proto navštěvuje školního psychologa a byla navázána ambulantní spolupráce se střediskem výchovné péče.

Zdravotní anamnéza

Nejstarší syn respondenta R3 má diagnostikovaný strabismus, což je oční vada. Oči dítěte nedokáží rovnoměrně sledovat určitý předmět. Mladší syn špatně vyslovuje, je zapotřebí docházet k logopedovi, kterého odsouvají, dokud nenastoupí do mateřské školy.

Diagnóza

Rodina má finanční potíže, jelikož pobírají pouze dávky ze sociálního systému. Otec si aktuálně hledá zaměstnání. Také by rád zlepšil sourozenecké vztahy mezi dětmi, především mezi chlapci. Respondent se nyní snaží o omezení rodičovských práv biologické matky, aby jeho manželka, která děti vychovává, si děti mohla osvojit.

Prognóza

Na základě pozorování dětí na aktivizačním programu bylo patrné, že chlapci mají běžný sourozenecký vztah. Starší chlapec se o bratra hezky stará - přisouvá mu jídlo, aby na něj lépe dosáhl, a podává mu vše, co ke své sebeobsluze potřebuje bez napomínání rodičů. Během programu mezi nimi nevznikly žádné spory, které by musely být řešeny. Dle mého názoru mají sourozenci dobré vztahové základy a jsou schopni spolu vycházet.

Průběh výzkumného šetření

Realizace polostrukturovaných rozhovorů byla naplánována na půlku měsíce dubna 2021, jelikož v danou dobu bylo možné rozhovory uskutečnit po celorepublikovém lockdownu a respondenti na základě účasti na programu mohli odpovědět na stanovené otázky na základě zkušeností, které nabyli díky pobytovým víkendům.

Rozhovory byly realizovány v prostorách Nizkoprahového zařízení pro děti a mládež Prevence s Bonanzou, který se nachází v prostorách Buchtova statku, kde je možnost i ubytování. Ubytování je k dispozici klientům během probíhajícího programu aktivizace rodin na Svitavsku. Zde jsou čtyři pokoje, přičemž dva jsou vždy propojené koupelnou. Dále v prostorách je kuchyň s běžnými spotřebiči spolu s jídelnou. Pro rozhovory bylo možné využít pohodlné posezení, které zajišťovalo soukromí, aby nebylo výzkumné šetření narušeno.

Vzhledem k tomu, že jsem se přímo účastnila programu jako jeden z lektorů, respondenti mě už znali a na základě společných zážitků a rozhovorů, již se mnou navázali určitou míru důvěry. Před rozhovory jsem respondenty požádala o souhlas nahrávání rozhovoru na mobilní telefon. Všichni dotazovaní mi souhlas udělili a v prostorách, které bylo po účasti na programu pro ně známé, jsem se pokusila vytvořit uvolněnou a příjemnou atmosféru společně s pocitem bezpečí.

Pro lepší interpretaci dat jsem všechny rozhovory přepsala a jeden přiložila jako názorný příklad (viz Příloha č. 1).

Interpretace výsledků výzkumného šetření

V dané kapitole se budu věnovat vyhodnocování rozhovorů s rodinami s dětmi, které se účastnily programu aktivizace rodin na Svitavsku. Cílem bylo zjistit, jak daný program působil na respondenty a tudíž jaká je jeho efektivita. Dané vyhodnocení bude probíhat dle struktury uvedené na začátku kapitoly, ke které budu přidávat i zpracovaná data z rozhovorů. Následně se budete moci seznámit s kazuistikami jednotlivých respondentů a v závěru se shrnutím výzkumného šetření.

Dílčí výzkumná otázka I

DVO I: Co respondentům aktivizační program na Svitavsku přinesl?

K dané dílčí výzkumné otázce byly přiřazené 4 tazatelské otázky, a to číslo 1 – 4. Těmito otázkami jsem se snažila zjistit, co respondenty vedlo k účasti v programu Aktivizace rodin na Svitavsku, co jim přinesl, a co je nejvíce bavilo.

TO č. 1: Proč jste se rozhodl/a vstoupit do aktivizačního programu na Svitavsku?

Dle rozhovorů s respondenty bylo patrné, že ve všech případech jim účast doporučil orgán sociálně-právní ochrany dětí a na základě chování svých dětí se rozhodli programu účastnit.

Například R1 zmínila: *„Tak já sama osobně ne, nám to bylo doporučený od sociální pracovnice skrz dceru, aby se odbourala ode mě, aby jí to pomohlo. A proto jsem se rozhodla, protože malá je na mě moc fixovaná a myslím si, že teď už dobrý“*. R2 uvedla: *„Protože jste mi to doporučili vy a sociální pracovnice. A protože mě přišlo, že tím, jak je syn hyperaktivní, tak mu tak úplně nerozumím. Kolikrát se zachová tak, že úplně nevím, jako jak k tomu mám přistupovat, protože jsem nikdy nežila s takovým dítětem. Takže jsem si říkala, že by to mohlo pomoci, jak mě a najít si nějakou cestu, abych zvládala té krizové chvíle líp. A na druhou stranu on by si taky mohl nějak tak uvědomit, jako jak se líp chovat, nebo jak to mám říct.*

Prostě aby viděl, jak jiný děti se chovají. A taky jsem si říkala, že by to mohlo být lepší v tom, že neuvidí jen děti ze školy, že si udělá mnohem víc kamarádů třeba, a i já si jako samoživitelka během dne moc nepokecám, takže jsem si říkala, že na druhou stranu bych si mohla i já odpočinout od těch dětí a s někým si popovídat a navázat nové vztahy třeba nebo tak no“.

TO č. 2: Co Vám osobně přinesla zkušenost účastnit se daného programu?

Z odpovědí respondentů bylo zřejmé, že si každý alespoň něco na program Aktivizace rodin na Svitavsku našel. Ať šlo o projevy chování dětí či jim to přineslo zážitek, kdy jim bylo umožněno strávit čas společně jako rodině. R1 se zabývala především pozorováním svého dítěte během aktivit, proto na otázku odpověděla následovně: *„U malý vidím, že dělá pokroky v tom, že dokáže být jakoby v kolektivu, že nemusí být vlastně jen se mnou. Že podle toho, co říkali v poradně a teď nás vlastně ženou k té psycholožce, tak z toho nemám dobrý pocit, nelíbí se mi to jako. Proč mám navštěvovat jako psycholožku zase jinou, když jsem byla v poradně, kde by si s těma dětma měli poradit. Dalo mi to to, že s malou nejsou takové problémy, jako viděli v tý poradně“.* R3 měl zpočátku dojem, že mu program nepřinesl nic, ale po zamyšlení si uvědomil: *„Zkušenost. Zkušenost... Mě asi nepřinesla zkušenost žádnou, protože co se týče komunikace mezi lidma a tak tu vlastně mám, protože jsem dělal deset let v obchodě. Takže jsem býval mezi lidma, ale už pár let jsem přestal. Spíš mě to doneslo zkušenost takovou, že děti vlastně byly venku mezi někým. Mezi svýma dětma a vlastně dětem to doneslo radost, užitek a nákou tu zodpovědnost, že není jen kočka, pes a králik, ale že jsou i jiná zvířata jako jsou koně, ovce a tak. Takže spíš za děti zkušenost pro ně a zážitek a nový kamarádi tady“.*

TO č. 3: Splnil aktivizační program Vaše očekávání?

Na základě odpovědí bylo zjištěno, že všichni respondenti se shodují v tom, že program jejich očekávání nadměru splnil. Což potvrzují následující odpovědi. R1: *„Joo. Je vidět, že tady je strašně příjemně a hlavně s váma je celkově příjemně. Je vidět, že jste lidi, který nerýpou do ničeho, nechťejí vyzvídat úplně, ale vlastně baví se a vlastně díky tomu povídání z toho všechno vyplyne. Že člověk se necítí jako by byl na výslechu někde. Takže to je fajn tohleto. Vlastně na tý malý jde vidět ten pokrok, že se začíná bavit s těma dospělejma, že to není jen s dětma, a i když se jí někdo zeptá z dospělých tak už taky reaguje aspoň trošku“.* R2 uvedla: *„Já jsem teda neměla žádný očekávání, jsem si zas na druhou stranu říkala, jako jsem takhle nikde nebyla, tak jsem si říkala, co tam budeme dělat. Ale zapojili se vlastně*

všichni, a jako jo splnilo to naše očekávání. Očekávala jsem, že budeme v kontaktu s těma zvířatama a že já si nějak tak odpočnu a jo splnilo to“.

TO č. 4: Jaká aktivita Vás během programu nejvíce bavila, a která ne?

Všichni dotazovaní po této otázce jednoznačně shodli svou odpovědí, že nenašli žádnou aktivitu, která by je nebavila. R1 odpověděla: *„Tak asi se příště víc zapojím do toho čištění koně, minule jsem vlastně stála popodál, aby mohla malá. To asi bylo to nejhezčí, že jsme vlastně společně dělali tadyto“.* R2 reagovala následovně: *„Která mě nejvíce bavila? Asi to čištění těch koní, to jsem se zapojila i já. A která mě nebavila, to tady snad ještě taková nebyla“.* R3 uvedl: *„Mě tady bavilo všechno. Hlavně jsem si tady popovídal s kolegyní vaší, o tom co jsem potřeboval a hlavně jsem ani nevěděl, že tady to vlastně bude. A nejvíce mě asi bavila ta jízda na koni, a to prostě vidět ty děti, jak se účastníjou a jak se zapojujou, řešíjou, jak se u toho chovají, když na tom koni jezdíjou, tak to pro mě je zážitek. Jak to říct, když mají moje děti radost, je to moje radost, že jsou spokojené. Není nic, co by mě nebavilo. Já jsem takový aktivnější člověk. Procházka tady a tak“.*

Shrnutí dílčí výzkumné otázky I

Na základě odpovědí respondentů se ukázalo, že dotazovaní mají velmi kladné zkušenosti s programem Aktivizace rodin na Svitavsku. Všechny rodiny se účastnily na základě doporučení sociálních pracovníků či kurátorek z orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Respondenti se rozhodli pro účast v programu i kvůli chování jejich dětí. Rodiče měli možnost vidět výsledky programu na svých dětech v jejich projevech chování. I když největší změny v chování se projeví až po určitém čase, už po krátké době byly patrné výsledky v projevech chování u dětí, tím že více rozvíjely své komunikační schopnosti a učily se adaptovat novému prostředí. Také bylo zjištěno, že program respondenty bavil a splnil jejich očekávání. Během pandemie bylo dalším pozitivem pro respondenty zajištění sociálního kontaktu pro ně a jejich děti. Všichni dotazovaní si program užili, především kvůli příjemnému venkovskému prostředí a možnosti načerpání nové pozitivní energie.

Dílčí výzkumná otázka II

DVO II: Podporuje účast v programu sociální dovednosti respondentů?

K této dílčí výzkumné otázce se pojí tazatelské otázky č. 5 – 7. Těmito otázkami jsem se chtěla dozvědět, zda aktivizační program podporuje sociální dovednosti respondentů, a tím se více zaměřit na jeho efektivitu.

TO č. 5: Jakým způsobem se Vám podařilo navázat vztah s lektory aktivizačního programu?

Všichni respondenti se shodují, že se jim podařilo navázat vztah s lektory programu přirozeně, čemuž odpovídají jejich odpovědi. R1 uvedla: „*Jakým způsobem? No vlastně tím, že si vlastně povídáme, že jo, že máte přístup vlastně, že si někdo popovídá s jedním z rodičů, pak zase s druhým. Díky tomu, že se bavíme jakoby normálně, že jo, tak díky tomuhle, že to opravdu není ten výsledek. Že to je normální, jakoby se lidi potkali někde venku, že jo*“. Podobně reagovala i R2: „*Tak vzhledem k tomu, že dva z vás jsem už znala z dřívějšíka, a nemám problém si tak nějak povídat, když slyším nějakou větu, která mě zajímá tak se zapojím do hovoru a nijak neřeším kdo to je, tak nějak si taky říkám, že jste taky jen lidi. Tak přeci jen nějaký povídání normální*“. Také R3 reagoval velice podobně: „*Za mě si myslím, že asi na jedničku. Já jsem neměl problémy s nikým. Což jak jsem říkal i na začátku, že jste strašně milí a hodní lidé. Normálně jsme navázali vztah. Navázal jsem kontakty z vašeho týmu tak nějak se všema*“.

TO č. 6: Jak jste se cítil/a se svými dětmi v prostředí realizace programu?

I v této tazatelské otázce se se svými odpověďmi respondenti shodovali. I přes počáteční nejistotu, kterou uvedla R1 se všichni v cizím prostředí cítili dobře. Respondentka R1: „*První den to bylo jako to, člověk neví, co má to, je to takový cizí. Já se v cizím prostředí taky moc ne to, ale je dobrý, že jsou tady i ty rodiče ostatní, že jsou takový, že tady není nikdo vyloženě to. Někakej protivnej*“. Dotazovaný R3 obavy či nejistotu nezmiňoval, ale dle reakce byl nadšený: „*Já jsem se cítil, já si myslím, že úžasně. Myslel jsem si, že se nejmladší syn bude bát, a nakonec česal ho, čistil ho a dokonce se na něm i svezl, což je úžasné. Dcera ta má ráda úplně všechny zvířata, takže ta o tom bude vykládat ve škole ještě měsíc, dva. Ta to bude říkat všem*“. Zajímavé během pozorování dotazovaných bylo to, že i když vstoupili do pro ně cizího prostředí, děti byly nadšené a okamžitě se zadaptovaly a rodiče následně také.

TO č. 7: Změnil se Váš pohled na právě prožívanou situaci díky aktivizačnímu programu?

Otázka byla směřována hlavně na změnu subjektivního pohledu na právě prožívanou životní situaci. Na danou otázku, již respondenti reagovali trochu odlišněji oproti předchozím otázkám. Respondenti R1 a R2 se shodovali, ale R3 se shodoval pouze částečně. První dvě respondentky změnilы pohled na chování jejich dětí a mají zájem změnit své výchovné metody. R1 uvedla: „*S dcerou stoprocentně to, že ju víc budu zapojovat u toho králíka doma. Do toho čištění, aby opravdu začala čistit klec, protože ona se doma stará o zvířátka, to jo, ale čištění klece to už nechává na mě. Takže dělat i ty věci společně no. Třeba doma dělat ty*

věci společně, než jí říct, uklid' si to, že jo, a přemlouvat ju. Takže společně takhle do kupy“. R2 změnila pohled na svého syna a odpověděla: *„Říkám si, že syn asi nebude tak hyperaktivní, když vidím toho chlapce, tak jako když jsou spolu tak je to teda hrozný, ale jinak si myslím, že jako nee. Může to být horší. Taky když jsem dneska viděla různé situace, tak jsem si uvědomila, že některé situace zvládám i líp a na syna tolik neřvu, ale snažím se ho usměrňovat to jo. A možná až moc, že mu to může být i nepříjemný. Jenomže když ho to chytne, tak on si ty rizika taky neuvědomí, třeba u těch koní nebo tak. Nevím já jsem taková jako opičí matka, že mám takovou potřebu ty děti usměrňovat a snažím se z nich mít děti, který si nic z ničeho moc nedělaj, což u syna asi moc nepude. Prostě nebude sedět hodinu v koutě no“.* R3 prezentoval, že by chtěl, aby jeho synové dokázali vzájemně spolupracovat, ale během aktivit byli oddělení a nevyhledávali se. Dotazovaný R3 uvedl: *„Co se týče mě, tak mě tady jako poradili, dali mi nějaké tipy na práci, a co se týče vlastně, se vrátím k dětem, děti fungovaly samostatně. Spíš bych chtěl, aby fungovali dohromady, protože se doma hádají furt, takže do příště bych chtěl nějakou tu spolupráci, týmovou sourozeneckou spolupráci. Aby se respektovali a dokázali pracovat spolu, vypomáhat si. Netýká se to dcery, protože ta vede oba dva. Ale synové, aby se dokázali respektovat jako sourozenci. Ty dva se moc nemusíjou“.*

Shrnutí dílčí výzkumné otázky II

Na základě kladně zodpovězených otázek od respondentů, bylo dle mého názoru na dílčí výzkumnou otázku odpovězeno pozitivní formou. Dotazovaní umí navazovat vztahy s cizími lidmi, jejich adaptace na nové prostředí byla bezproblémová, jsou schopni změnit své názory a nastavené výchovné metody. Program podporuje u dotazovaných komunikační dovednosti a navazování nových vztahů, jak mezi dětmi, tak mezi rodiči. Díky metodě hiporehabilitace v pedagogické a psychologické praxi se u zúčastněných nejvíce rozvíjí následující sociální dovednosti: **komunikace** (učí se komunikovat s koňmi - přirozená komunikace), **sebekontrola** (v blízkosti zvířat je třeba nekřičet, neutíkat a nedělat unáhlené pohyby, aby se nesplašila), **sebeuvědomění** (v kontaktu s koňmi se účastníci více zaměřují na své pocity – strach, respekt, štěstí, nervozita, radost) a **sebevědomí** (díky prožívání úspěchu s koněm, který reaguje spolehlivě na pokyny účastníků, se zvyšuje jejich sebevědomí).

Dílčí výzkumná otázka III

DVO III: Aplikují respondenti získané zkušenosti i ve svém osobním životě?

K dílčí výzkumné otázce III byly přiřazeny čtyři tazatelské otázky 8 – 11. Cílem bylo zjistit, zda respondenti získané zkušenosti z programu aktivizace rodin na Svitavsku budou aplikovat i ve svém osobním životě či výchově dětí.

TO č. 8: V čem Vám účast v programu pomohla?

Respondenti se zde s odpověďmi lišili, jelikož každý na pomoc pohlížel z jiného úhlu pohledu. R1 na otázku pohlížela v souvislosti svého dítěte, R2 z pohledu odpočinku a relaxace a R3 z úhlu změny na celý sociální systém, na který změnil názor, jelikož měl se sociálními službami špatné zkušenosti. R1 uvedla: *„Právě v tom, abych dělala společně s dcerou ty věci, abychom to nedělaly odděleně, že já si budu uklízet svoje a ona to svoje. Prostě zapojit se dohromady. Dělat ty věci dohromady“*. Za to R2 sdělila: *„Odpočla jsem si, ale ne jenom tím, že jsem se vyspala, ale i popovídala jsem si vlastně i. Protože tím jak teďka byla ta krize a nikam se nesmělo, takže jsem byla jenom doma a s dětma. A to si člověk nepovídá tak, jako s dospělým člověkem. Takže mě to vlastně pomohlo i v tom, že mi to udělalo dobře, že jsem si mohla popovídat s někým, odpočli jsme si a taky bylo fajn, že jsem nemusela vařit. Takže tak“*.

TO č. 9: Zažil/a jste v minulosti ve výchově dětí náročnou situaci, a jak jste jí řešil/a?

Po položení dané otázky se všichni respondenti zamysleli, aby se pokusili vzpomenout na jeden okamžik, kdy pro ně výchova jejich dětí byla opravdu náročná. Nejvíce mě však překvapila odpověď od R3, který zavzpomínal i na těžké období, které ve spojitosti s nejmladším synem prožili. R3 uvedl: *„To, že nejmladší syn k nám přišel v jeho dvou letech. Protože biologická matka si soudně vyžádala stěry, jelikož v té době žila již s jiným přítelem, který měl sedm dětí, a chtěla se ho zbavit. Zjistilo se, že chlapec je můj, a proto jsme s manželkou hned zažádali o svěření. Syna u nich nechtěli, protože je bílej a oni žili v lokalitě, kde jsou sami Romové, ale ti nejhorší. Syna zavírali do skříně, nedávali mu najíst, a když přišel k nám, tak to bylo hrozný. Začal se stavět a nafukovat, a kdyby byl dospělej, tak by nás ten kluk dokázal i zabít. To bylo v jeho dvou letech a do dneška ty stavy má, a tu zlost. Navenek vypadá jako hodnej a milej, ale uvnitř to všechno má. Snažíme se s ním hodně komunikovat a dávat mu tu důvěru, aby nám věřil. Proto jsem ze začátku na něj musel ráznějc trošku já a my mu nechceme dělat špatně“*. Respondentka R1 si zažila se svou dcerou trochu jinou situaci ve výchově svého dítěte. Ta uvedla: *„Náročnou situaci jakoby? Jedním*

slovem náročnou situaci s malou. To když dostala vysvědčení, tak ona mívá ty svoje nálady, že hodně štěká doma po mě. Že jako ona, jakmile se jí něco nelíbí, tak to začala jednou takhle, že mi přetekly nervy, že dostala i na zadek. Pak mě to teda mrzelo, ale musela jsem dát na sobě znát, že prostě ne. Že si tohle dovolovat nesmí. Teď se snažím právě s ní fungovat a i tak, že ju nedávat na ten zadek, ale prostě, když ona se sekne a nechce se semnou ani nijak bavit, tak jí nechám, odejdu si, dělám si svoje. Ona pak přijde maminko, promiň a omlouvá se, takže... Našli jsme si takhle cestu“.

TO č. 10: Změnilo se něco ve Vaší výchově dětí po programu aktivizace rodin?

I zde se odpovědi lišily, nicméně na základě pozorování respondentů během programu Aktivizace rodin na Svitavsku bylo patrné, že k větší změně ve výchově jejich dětí dojde až delší dobu po uplynutí programu. Což naznačovala respondentka R2: „*To se přiznám, že jsem moc nevychovala, protože na to nebyl skoro žádný čas. Hodně spali. Doufám, že to něco změní v té výchově, třeba do budoucna, že tomu synovi budu více rozumět. Na druhou stranu ty koně ho fakt jako chytli, že chce jezdit i v tom tejdnu, takže si myslím, že na ty blbosti mít moc času ani nebude. Říkala mi paní, abych ho dávala třeba na nějaký sport, jenomže to bylo před tou krizí, a pak se ten fotbal vlastně nedělal. A jinak já vím, že on by chtěl chodit do fotbalu, což je taky dobrý vybití, takže o tom přemýšlím. Ale jsem ráda, že ty koně ho chytli, to jako jo. A jde vidět, že u toho dává pozor, a že se vlastně snaží. Kouká se mi na to moc dobře“.* Ovšem respondentka R1 nějaké změny zaznamenala, již nyní. R1 uvedla: „*Jooo, neříkat jí to. Ze začátku jsem jí taky tlačila do té poradny, že prostě musí, ale nemusí. Pokud si ty lidi k ní neudělají přístup, tak pojedu někam jinam a zkusím další. Protože tady vidím, že to funguje. Nechtěla jet a nejdou, je úplně spokojená“.*

TO č. 11: Jak hodnotíte realizovaný program?

Daná otázka byla především pro zjištění, jak se respondentům program jevil a dali tímto způsobem i lektorům zpětnou vazbu. Na otázku všichni respondenti odpovídali stručně a výstižně. Nejvýstižněji a nejstručněji odpovídal respondent R3, který uvedl: „*Ještě líp než jsme o něm slyšeli“.* Respondentka R1 odpověděla: „*Já? Super. Hlavně se mi líbí, že na to navazují vlastně i ty další služby pro ty děti. Že toho je víc, že to není jen jedna věc, ale že toho je tady víc, že to je takle rozptýlený“.* Respondentka R2 byla ráda, že mohla do jiného prostředí, kde se mohla seznámit a popovídat si s někým jiným než s dětmi. R2 reagovala následovně: „*Kladně. Určitě. Kladně ve všech směrech, protože pro ty samoživitelky je to dobré, že si vlastně člověk trochu pokecá, je to uvolněný. Nikdo jakoby*

nedává najevo, že vy jste jako ty hlavní, tak je to super. Prostě si s váma normálně pokecat, dát kafe. Je to fajn“.

Shrnutí dílčí výzkumné otázky III

Po celkovém hodnocení odpovědí respondentů bylo patrné, že z větší části získané zkušenosti aplikují do svého osobního života, jen potřebovali prostor se nad daným tématem zamyslet. Respondentky R1 i R2 na základě rozhovorů získaly jiný pohled na právě prožívané sociální situace a mají zájem své postřehy aplikovat do svých výchovných metod. Dotazované díky aktivizačnímu programu zjistily, že pro rozvoj jejich dětí jsou velmi důležité kolektivní pohybové aktivity. Obě se shodly, že je pro děti velmi důležitý kolektiv. Pro chlapce od respondentky R2 i pohybové aktivity. Také kladně hodnotili aktivizační program na Svitavsku, který je svou formou opravdu jedinečný. A jak uvádí ředitelka neziskové nestátní organizace Bonanza Vendolí, z. ú. Mgr. Lenka Buchtová: *„Výcvik je naše rodinné stříbro, ale aktivizace rodin je náš zlatý poklad“*. A já s ní zcela souhlasím a na základě odpovědí respondentů, i oni samotní.

Závěr výzkumného šetření a doporučení do praxe

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jak působil aktivizační program na Svitavsku na dotazované respondenty. Jedná se o naprosto jedinečný program v České republice, který v dané podobě je opravdu unikátní. Jeho realizaci zabezpečuje nestátní nezisková organizace Bonanza Vendolí, z. ú. Cílem bylo získat zpětnou vazbu, zda je program efektivní pro dotazované respondenty, kteří jsou zároveň klienty dané organizace.

Díky shrnutí výzkumného šetření mohu na základě odpovědí respondentů vyvodit závěry. Nejdříve bych ráda zmínila, že respondentům přinesla především jiný pohled na projevy chování jejich dětí a novou zkušenost, co se týče kontaktu se zvířaty a především s koňmi. Také bylo zjištěno, že aktivizační program na Svitavsku podporuje sociální dovednosti účastníků jako je adaptace na cizí prostředí, navazování mezilidských vztahů, podpora v komunikačních dovednostech a mnoho dalších. Dále bych chtěla zmínit, že i na základě odpovědí je patrné, že i většina respondentů bude získané zkušenosti aplikovat ve svém osobním životě, nicméně je potřeba trochu časový prostor, aby si více uvědomili, jak moc je daný program ovlivnil a změnil jejich subjektivní pohled.

Z výše uvedeného je patrné, že aktivizační program na Svitavsku působí na rodiče i děti přirozeně a nenásilným způsobem se snaží pomoci svým klientům a motivovat je ke změně v jejich životě. Závěrem bych také chtěla zmínit, že hlavní výzkumnou otázku (HVO)

můžeme shledat jako potvrzenou. Také bych chtěla zmínit, že v dané době, kdy probíhá celosvětová koronavirová krize, bylo na odpovědích respondentů znát, že jsou šťastní, že mohli svůj volný čas strávit v prostředí Buchtova statku. Mým doporučením do praxe je především, aby se dané efektivní služby, které již zmíněná organizace poskytuje, i nadále rozvíjely a klienti byli stále spokojeni.

Závěr

Bakalářská práce se věnovala programům a efektivitě aktivizace rodin na Svitavsku. Jejím cílem bylo seznámit se s aktuální problematikou, která se vyskytuje u ohrožených rodin s dětmi a s aktivizačním programem. Práce se zabývá programem aktivizace rodin na Svitavsku, který realizuje nezisková organizace Bonanza Vendolí z. ú. Pro naplnění jednotlivých cílů dané práce byla v první části na základě prostudované odborné literatury sestavena první kapitola. Ta se věnuje vymezením charakteristik současné rodiny pomocí vícero definic rodiny, hlavních a vedlejších funkcí rodin, znaků funkčních a dysfunkčních rodin a aktuálními změnami současných rodin. Také následující kapitola – nežádoucí jevy v sociálně aktivizačních programech naplňuje jeden z cílů práce tím, že seznamuje čtenáře s nejčastějšími nežádoucími jevy, které se v rodinách objevují.

V praktické části bakalářské práce popisují organizaci realizující program aktivizace rodin na Svitavsku prostřednictvím poslání organizace, její struktury, popisu jednotlivých služeb a metod práce. Dále seznamují čtenáře s aktivizačními a preventivními programy, jejich legislativou a průběhem aktivizačního programu realizovaného organizací Bonanza Vendolí, z. ú.

Z výzkumného šetření vyplynulo, že aktivizační program realizovaný již zmíněnou organizací je efektivní a podporuje sociální dovednosti jednotlivých účastníků. Je třeba také uvést, že i kdyby byla zjištěna menší míra efektivity, i tak bych to považovala za velký úspěch, protože v sociálně aktivizačních službách je zapotřebí radovat se i z malých krůčků směřující k vytyčenému cíli. Také bych chtěla konstatovat, že účastníci potvrdili efektivitu programu po velice krátkém čase, proto je velice pravděpodobné, že po další účasti bude efektivita na mnohem vyšší úrovni a daní respondenti pocítí více změn, které vyplynou přirozeně později.

Seznam použité literatury a jiných zdrojů

BECHYŇOVÁ, Věra a kol. *Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém*. Vyd. 1. Praha: IREAS, 2007. 229 s. ISBN 978-80-86684-47-5.

BĚLÍK, Václav a kol. *Slovník sociální patologie*. Vydání 1. Praha: Grada, 2017. 120 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-271-0599-1.

ČECH, Tomáš. 2015. „Prevence“. In: MIOVSKÝ, Michal a kol. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. 272 stran. Monografie. ISBN 978-80-7422-391-4.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Příjmy a životní podmínky domácností - 2017 [online]. Praha, 2018. In: www.czso.cz [cit. 2018-12-3]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-rn2to6gtkz>

Domáci násilí - Policie České republiky. *Úvodní strana - Policie České republiky* [online]. Copyright © 2020 Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 23.01.2021]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-644841.aspx>

DUŠEK, Karel a VEČEŘOVÁ-PROCHÁZKOVÁ, Alena. *Diagnostika a terapie duševních poruch*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. 632 s. Psyché. ISBN 978-80-247-1620-6.

FISCHER, Slavomil a ŠKODA, Jiří. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. 231 s. Psyché. ISBN 978-80-247-5046-0.

Hiporehabilitace | Česká hiporehabilitační společnost. *Česká hiporehabilitační společnost | Vítejte na stránkách České hiporehabilitační společnosti, kde najdete kompletní informace o všech oborech hiporehabilitace, hiporehabilitačních koních, vzdělávání, ucelený seznam provozovatelů*. [online]. Dostupné z: <https://hiporehabilitace-cr.com/hiporehabilitace/>

GILLERNOVÁ, Ilona a kol. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. 256 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2798-1.

KALINA, Kamil a kol. *Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, ©2003. 2 sv. (319, 343 s.). Monografie; no. 1. ISBN 80-86734-05-6.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. 215 s. ISBN 978-80-262-0643-9.

KRAUS, Blahoslav et al. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.

KUNHARTOVÁ, Monika, POTMĚŠIL, Miloň a POTMĚŠILOVÁ, Petra. *Náročné otcovství: být otcem dítěte s postižením*. Vydání první. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. 218 stran. ISBN 978-80-246-3600-9.

MARKSOVÁ, Michaela. Sociální práce je práce člověka s člověkem a ta má velký smysl. *Sociální práce/Sociálna práca*. Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2014,2. s. 8. ISSN 1213-6204.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013. 395 s. ISBN 978-80-262-0213-4.

MLÝNKOVÁ, Jana. *Péče o staré občany: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 192 s. ISBN 978-80-247-3872-7.

MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. 323 s. Studijní texty; sv. 38. ISBN 978-80-86429-87-8

MÜHLPACHR, Pavel. *Sociopatologie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 194 s. Spisy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity; sv. č. 112. ISBN 978-80-210-4550-7.

O klubu - Bonanza Vendolí, z. ú.. *Úvod - Bonanza Vendolí, z. ú.* [online]. Copyright © 2020 Bonanza Vendolí, z. ú., autor webu [cit. 10.04.2021]. Dostupné z: <https://www.osbonanza.cz/index.php/sluzby/nizkoprahovy-klub-dira-svitavy/o-klubu>

O klubu - Bonanza Vendolí, z. ú.. *Úvod - Bonanza Vendolí, z. ú.* [online]. Copyright © 2020 Bonanza Vendolí, z. ú., autor webu [cit. 10.04.2021]. Dostupné z: <https://www.osbonanza.cz/index.php/sluzby/prevence-s-bonanzou-statek/o-klubu>

O službě - Bonanza Vendolí, z. ú.. *Úvod - Bonanza Vendolí, z. ú.* [online]. Copyright © 2020 Bonanza Vendolí, z. ú., autor webu [cit. 06.04.2021]. Dostupné z: <https://www.osbonanza.cz/index.php/rodiny/drz-se-na-uzde/o-sluzbe>

PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 203 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3470-5.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. 395 s. ISBN 978-80-262-0403-9.

RADA EVROPY. *Doporučení č. R (85)4 o násilí v rodině* [online]. 1985. Dostupné z [www: <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/victims/recR_85_4e.pdf>](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/victims/recR_85_4e.pdf)

REICHEL, Jiří. *Kapitoly systematické sociologie*. Vyd. 2., přeprac. a dopl., V Grada Publishing 1. Praha: Grada, 2008. 239 s. Sociologie. ISBN 978-80-247-2594-9.

SKÁLA, Jaroslav aj. *Závislost na alkoholu a jiných drogách*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1987. 206 s.

SMOLÍK, Petr. *Duševní a behaviorální poruchy: průvodce klasifikací, nástin nozologie, diagnostika*. Praha: Maxdorf, 1996. 504, x s. ISBN 80-85800-33-0.

Sociálně aktivizační služby – Dětské krizové centrum. *Dětské krizové centrum – Odborná pomoc dětem a rodičům* [online]. Copyright © Všechna práva vyhrazena, Dětské krizové centrum 2021 [cit. 30.01.2021]. Dostupné z: <https://www.ditekrize.cz/socialne-aktivizacni-sluzby/>

VALIŠOVÁ, Alena a kol. *Pedagogika pro učitele*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 402 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1734-0.

VONDRÁČEK, Jan, DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra a VONDRÁČEK, Lubomír. *Medicínsko-právní terminologie: příručka pro právní praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 101 s. ISBN 978-80-247-3151-3.

ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. 207 s. Pedagogická praxe. ISBN 978-80-7367-326-0.

108/2006 Sb. Zákon o sociálních službách. *Zákony pro lidi - Sbirka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 30.01.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

359/1999 Sb. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. *Zákony pro lidi - Sbirka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 30.01.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

505/2006 Sb. Vyhláška, kterou se provádí zákon o sociálních službách. *Zákony pro lidi - Sbirka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 30.01.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-505>

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Domácnosti podle decilového rozdělení čistých peněžních příjmů na osobu.....	13
Tabulka č. 2: Základní informace o respondentech.....	42

Seznam příloh

Rozhovor s respondentem č. 2.....	62
System včasné intervence na Svitavsku.....	65

Příloha č. 1

Rozhovor s respondentem č. 2

TO č. 1: Proč jste se rozhodl/a vstoupit do aktivizačního programu na Svitavsku?

„Protože jste mi to doporučili vy a sociální pracovnice. A protože mě přišlo, že tím jak je syn hyperaktivní, tak mu tak úplně nerozumím. Kolikrát se zachová tak, že úplně nevím, jako jak k tomu mám přistupovat, protože jsem nikdy nežila s takovým dítětem. Takže jsem si říkala, že by to mohlo pomoci, jak mě a najít si nějakou cestu, abych zvládala té krizové chvíle líp. A na druhou stranu on by si taky mohl nějak tak uvědomit, jako jak se líp chovat, nebo jak to mám říct. Prostě aby viděl, jak jiní děti se chovají. A taky jsem si říkala, že by to mohlo být lepší v tom, že neuvidí jen děti ze školy, že si udělá mnohem víc kamarádů třeba, a i já si jako samoživitelka během dne moc nepokecám, takže jsem si říkala, že na druhou stranu bych si mohla i já odpočinout od těch dětí a s někým si popovídat a navázat nové vztahy třeba nebo tak no...“.

TO č. 2: Co Vám osobně přinesla zkušenost účastnit se daného programu?

„Krom toho, že jsem se dobře vyspala, od porodu poprvý, tak jo seznámili jsme se tu s jednou paní už tak nějak jako, že jsme si říkali, že bychom v létě něco podnikli spolu aaa, co mi to přineslo, tak unavený děti. Rozhodně jsem si odpočala, načerpala novou energii, nové zkušenosti, co se týká koní a tak. Dětem se to líbí, mě se líbí, že jsou zapojeny do těch aktivit, syn se zapojil úplně neskutečně, za což jsem ráda, v to jsem ani nedoufala, že se bude takhle zapojovat u těch koní, takže chtělo by to chodit i v týdnech, abych nebyla unavená taková“.

TO č. 3: Splnil aktivizační program Vaše očekávání?

„Já jsem teda neměla žádné očekávání, jsem si zas na druhou stranu říkala, jako jsem takhle nikde nebyla, tak jsem si říkala, co tam budeme dělat. Ale zapojili se vlastně všichni, a jako jo splnilo to naše očekávání. Očekávala jsem, že budeme v kontaktu s těma zvířatama a že já si nějak tak odpočnu a jo splnilo to“.

TO č. 4: Jaká aktivita Vás během programu nejvíce bavila, a která ne?

„Která mě nejvíce bavila? Asi to čištění těch koní, to jsem se zapojila i já. A která mě nebavila, to tady snad ještě taková nebyla“.

TO č. 5: Jakým způsobem se Vám podařilo navázat vztah s lektory aktivizačního programu?

„Tak vzhledem k tomu, že dva z vás jsem už znala z dřívějších, a nemám problém si tak nějak povídat, když slyším nějakou větu, která mě zajímá tak se zapojím do hovoru a nijak neřeším“.

kdo to je, tak nějak si taky říkám, že jste taky jen lidi. Tak přeci jen nějaký povídání normální“.

TO č. 6: Jak jste se cítil/a se svými dětmi v prostředí realizace programu?

„No já jsem z toho byla překvapená, z toho syna rozhodně a vlastně i z dcery, protože oni jsou takový dva divočáci. Dceru musím usměrňovat trochu víc, protože je menší, ale syn fungoval bez mýho napomínání, co se týče toho čištění koní a aa jo překvapilo mě. Nějak jsem se ho nesnažila nijak napomínat. Ale joo bavilo nás to“.

TO č. 7: Změnil se Váš pohled na právě prožívanou situaci díky aktivizačnímu programu?

„Říkám si, že syn asi nebude tak hyperaktivní, když vidím toho chlapce, tak jako když jsou spolu tak je to teda hrozný, ale jinak si myslím, že jako nee. Může to být horší. Taky když jsem dneska viděla různé situace, tak jsem si uvědomila, že některé situace zvládám i líp a na syna tolik neřvu, ale snažím se ho usměrňovat to jo. A možná až moc, že mu to může být i nepříjemný. Jenomže když ho to chytne, tak on si ty rizika taky neuvědomí třeba u těch koní nebo tak. Nevím já jsem taková jako opičí matka, že mám takovou potřebu ty děti usměrňovat a snažím se z nich mít děti, který si nic z ničeho moc nedělaj, což u syna asi moc nepude. Prostě nebude sedět hodinu v koutě no“.

TO č. 8: V čem Vám účast v programu pomohla?

„Odpočla jsem si, ale ne jenom tím, že jsem se vyspala, ale i popovídala jsem si vlastně i. Protože tím jak teďka byla ta krize a nikam se nesmělo, takže jsem byla jenom doma a s dětma. A to si člověk nepovídá tak, jako s dospělým člověkem. Takže mě to vlastně pomohlo i v tom, že mi to udělalo dobře, že jsem si mohla popovídat s někým, odpočli jsme si a taky bylo fajn, že jsem nemusela vařit. Takže tak“.

TO č. 9: Zažil/a jste v minulosti ve výchově dětí náročnou situaci, a jak jste jí řešil/a?

„Tak se synem je to celé náročný, těžko vypíchnout nějakou jednu. Jako osobně je mi strašně nepříjemný, když mi volají ze školy, že syn něco provedl nebo se porval nebo tak. A jak to řešit, to vlastně já ani v tu danou chvíli nevím. Když se s ním snažím o tom tak nějak jako prvně mluvit, a když se to nějak opakuje, tak já nejsem pro fyzické násilí, ale prostě kolikrát to už fakt nejde no... A pak si to vyčítám, ale když člověk povolí, tak si ten kluk pak řekne, tak jako dala mi na zadek, ale stejně z toho má větší trest než já. Takže je to takový těžký. Ten chlap tam chybí no...“.

TO č. 10: Změnilo se něco ve Vaší výchově dětí po programu aktivizace rodin?

„To se přiznám, že jsem moc nevychovala, protože na to nebyl skoro žádný čas. Hodně spali. Doufám, že to něco změní v tý výchově, třeba do budoucna, že tomu synovi budu více rozumět. Na druhou stranu ty koně ho fakt jako chytli, že chce jezdit i v tom tejdnu, takže si myslím, že na ty blbosti mít moc času ani nebude. Říkala mi paní, abych ho dávala třeba na nějaký sport, jenomže to bylo před tou krizí, a pak se ten fotbal vlastně nedělal. A jinak já vím, že on by chtěl chodit do fotbalu, což je taky dobrý vybití, takže o tom přemýšlím. Ale jsem ráda, že ty koně ho chytli, to jako jo. A jde vidět, že u toho dává pozor, a že se vlastně snaží. Kouká se mi na to moc dobře“.

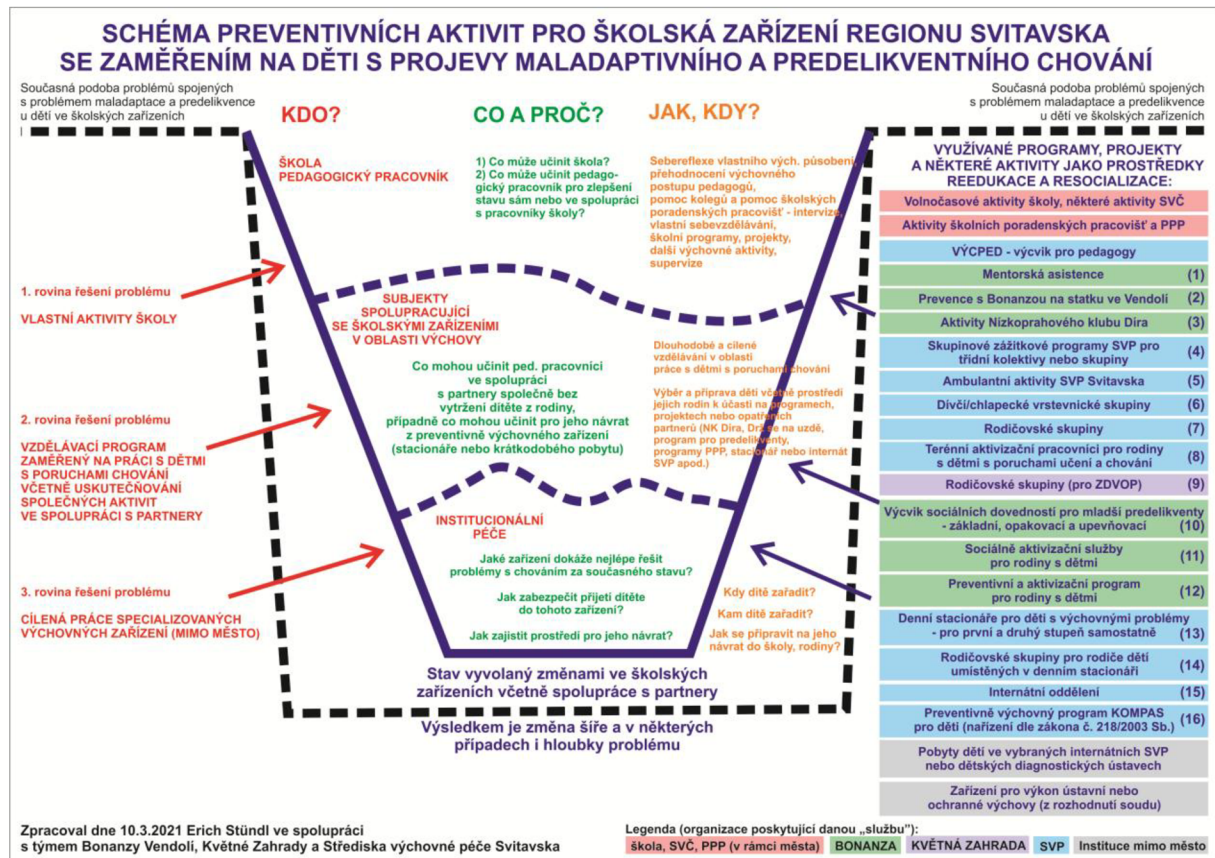
TO č. 11: Jak hodnotíte realizovaný program?

„Kladně. Určitě. Kladně ve všech směrech, protože pro ty samoživitelky je to dobré, že si vlastně člověk trochu pokecá, je to uvolněný. Nikdo jakoby nedává najevo, že vy jste jako ty hlavní, tak je to super. Prostě si s váma normálně pokecat, dát kafe. Je to fajn“.

Příloha č. 2

System včasné intervence na Svitavsku

Autorem systému je PhDr. Erich Stündl, který ve Svitavách působí jako preventista kriminality. Schéma, které na obrázku vidíte je zaměřené na děti s projevy maladaptivního a predelikventního chování. Nicméně ho můžeme využít i pro cílovou skupinu rodiny s dětmi. S autorovým souhlasem dané schéma přikládám pro lepší přehlednost.

V pravém sloupci schématu naleznete služby, které poskytují různé instituce. Pod zelenou barvou se skrývá Bonanza Vendolí, z. ú. Ta na základě služeb poskytuje pomoc a podporu nejen dětem s projevy maladaptivního a predelikventního chování, ale jejich rodinám. Jak jste si mohli všimnout, organizace nabízí velký počet služeb pro danou cílovou skupinu. Můžeme do ní zařadit Mentorskou asistenci, Prevenci s Bonanzou (Nizkoprahové zařízení pro děti a mládež), Nizkoprahový klub Dírka, Výcvik sociálních dovedností, Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi Drž se na uzdě a Preventivní a aktivizační program pro rodiny s dětmi (Aktivizace rodin na Svitavsku). Jak vidíte Bonanza Vendolí, z. ú. hraje velkou a nezastupitelnou roli v Systému včasné intervence. Společně se všechny organizace snaží společně spolupracovat a projednávat jednotlivé kroky, aby rodinám s dětmi v nouzi pomohli a podpořili je.